

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Volba a možnosti povolání žáků 2. stupně základních škol praktických na
Mladoboleslavsku

Eliška Zadžorová

Bakalářská práce

2016

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Eliška Zadžorová**
Osobní číslo: **H13304**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **Volba a možnosti povolání žáků 2. stupně základních škol
praktických na Mladoboleslavsku**
Zadávající katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Praktické školy se zabývají vzděláváním dětí s různým stupněm mentálního postižení. Žáci jsou připravováni a vzděláváni hlavně pro praktický život tzn. především na manuální obory. Tato bakalářská práce by se měla zabývat možnostmi a také volbou jejich následného vzdělávání, které je vzhledem k jejich dosavadnímu vzdělání a také jejich mentálnímu postižení omezené. Teoretická část bude věnována historii praktických škol, specifikaci speciální pedagogiky a také žáků těchto škol. Praktická část se bude zabývat otázkou volby následného vzdělání. Cílem je zjistit volbu a možnosti zameření žáků praktických škol na Mladoboleslavsku po dokončení základní školy praktické. Tato část bude provedena kvantitativní metodou za využití výzkumného nástroje dotazník.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ŠVARCOVÁ-SLABINOVÁ, Iva. Mentální retardace: vzdělávání, výchova, sociální péče. Vyd. 3., přeprac. Praha: Portál, 2006, 198 s. ISBN 80-7367-060-7. Vyhláška č. 73/2005 Sb. Ze dne 9. února 2005, o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním. Vyd. 1. Praha: Triton, 2008, 205 s. ISBN 978-80-7387-014-0.

PIPEKOVÁ, Jarmila. Kapitoly ze speciální pedagogiky. 2. rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2006, 404 s. ISBN 80-7315-120-0.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Lucie Hájková

Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce:

30. března 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2016

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 1. listopadu 2015

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 29. 11. 2016

Eliška Zadžorová

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala Mgr. Lucii Hájkové za odborné vedení mé bakalářské práce, za její pomoc a cenné rady při konzultacích. Dále patří poděkování všem respondentům, kteří si našli čas na vyplnění mého dotazníku. A také bych ráda poděkovala svým rodičům, kteří mě vždy ve všem podporují a pomáhají mi.

ANOTACE

Práce se zabývá volbou a možnostmi výběru povolání či dalšího studia žáků 2. stupně základních škol praktických na Mladoboleslavsku. Cílem je prozkoumat zájem o další studium případně povolání žáků základních škol praktických na Mladoboleslavsku. Výzkumný vzorek představují žáci 6. až 9. třídy základních škol praktických na Mladoboleslavsku. Pro získání dat ohledně volby povolání je zvolena metoda kvantitativní, a to metoda dotazování. Nástrojem je dotazník vlastní konstrukce. Možnosti dalšího studia žáků základních škol praktických jsou zkoumány metodou analýzy dokumentu. Výsledky práce by mohly sloužit hlavně výchovným poradcům při kariérním poradenství s žáky.

KLÍČOVÁ SLOVA – žáci, základní škola praktická, mentální postižení, volba povolání, výchova a vzdělávání

ANNOTATION

This thesis deals with choices and opportunities for pupil of second stage of elementary practical schools when choosing a profession of further study in Mladá Boleslav region. The aim of this thesis is to explore interest in further study of future profession of pupil of elementary practical schools in Mladá Boleslav region. Research sample is represented by pupils from sixth to ninth grade of elementary practical schools in Mladá Boleslav region. To obtain data regarding the choice of profession is selected quantitative method - an interrogation method. Selected tool to obtain the data is a questionnaire of my own design. Opportunities of further study of pupils from elementary practical schools are analyzed by document analysis method. Results of this thesis could be useful mainly for educational consultants in career - counseling for pupils.

KEY WORDS - pupils, elementary practical school, mental disability, choosing a profession, education and training

OBSAH

ÚVOD.....	9
I. Teoretická část	11
1 Speciální pedagogika.....	11
1.1 Obory speciální pedagogiky	12
1.2 Vývoj a chování žáků školy základní a základní školy praktické.....	14
1.3 Školní poradenská zařízení a diagnostika.....	16
1.4 Mentální retardace a ostatní poruchy žáků základních škol praktických.....	18
2 Základní škola praktická.....	20
2.1 Základní školy praktické na Mladoboleslavsku.....	21
2.2 Historie základních škol praktických na Mladoboleslavsku	24
2.3 Vzdělávání žáků v základní škole praktické.....	27
2.4 Současná a budoucí situace základních škol praktických v České Republice.....	28
II. Praktická část.....	30
3 Vědecký výzkum.....	30
3.1 Cíle výzkumu a stanovení hypotéz	30
3.2 Charakteristika výzkumné metody.....	31
3.3 Předvýzkum	31
3.4 Výběr výzkumného souboru.....	32
3.5 Sběr dat.....	32
3.6 Vyhodnocení výzkumného šetření.....	32
3.7 Statistické ověření hypotéz.....	40
3.8 Závěr a interpretace výsledků výzkumu	43
4 Analýza dokumentu.....	44
ZÁVĚR.....	47
POUŽITÁ LITERATURA	49
PŘÍLOHY	51

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK

Graf č. 1: Pohlaví respondentů.....	32
Graf č. 2: Věk respondentů.....	33
Graf č. 3: Volba dalšího studia či zaměstnání	34
Graf č. 4: Volba dalšího studia	34
Graf č. 5: Důvod žáků k dalšímu studiu	35
Graf č. 6: Výběr oboru.....	36
Graf č. 7: Důvod výběru zaměstnání ihned po ukončení základní školní docházky	37
Graf č. 8: Pomoc rodičů s výběrem studia či povolání	38
Graf č. 9: Podpora rodičů v případě dalšího studia.....	39
Graf č. 10: Ohled na názor rodičů	39

ÚVOD

Speciální školství v České Republice je na velmi dobré úrovni jak v oblasti zákona, tak v oblasti výchovy a vzdělávání. Nyní je tato oblast velkým předmětem diskuzí, a to díky současné ministryni školství Kateřině Valachové. MŠMT plánuje změny ve speciálním školství, které rozdělily společnost na dvě části. Jedná se převážně o změny týkající se inkluze, tedy zařazení dětí ze základních škol praktických popřípadě speciálních do klasických základních škol. Převážná většina expertů v oboru je zásadně proti. I přes jejich názory, proces těchto změn stále pokračuje a první změny jsou od 1. 9. 2016 již pevně zakotveny v zákoně. Tyto změny se primárně týkají asistentů pedagogů a podpůrných prostředků, které mají celý proces inkluze výrazně usnadnit.

Jako téma mé bakalářské práce jsem si zvolila volbu a možnosti povolání žáků 2. stupně základních škol praktických na Mladoboleslavsku. Celá práce je složena ze dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část je věnována obecným základním poznatkům ze zkoumaných oblastí. Tato část je rozdělena na dvě kapitoly. První kapitola je věnována speciální pedagogice a jejím oborům. Jsou zde popsány jednotlivé obory, které jsou spojeny s výukou žáků v základní škole praktické. Dále jsou v této kapitole zmíněny základní rozdíly ve vývoji žáků základních škol praktických a klasických škol základních. Jsou zde také zmíněna školní poradenská zařízení, která jsou potřebnou součástí základních škol praktických. S tím souvisí i diagnostika, jež je v těchto poradenských zařízeních prováděna. Poslední část celé kapitoly se zabývá mentálními retardacemi, a to proto, že každý žák základní školy praktické je zasažen určitým stupněm tohoto postižení. V druhé kapitole jsou konkrétněji rozebrány základní školy praktické. Na začátku kapitoly je tento typ školy představen obecně. Poté je kapitola věnována historii praktických škol na Mladoboleslavsku. Převážně však škole v Mladé Boleslavi, která je jednou z největších v okrese a má zaznamenanou bohatou historii. Dále je v kapitole popsáno konkrétní vzdělávání žáků v jednotlivých školách. Například také zázemí těchto škol, speciální učebny, aktivity školy či úspěchy v soutěžích. Poslední částí kapitoly je současná a budoucí situace speciálního školství v České Republice.

Praktická část je tvořena kvantitativním výzkumem. Metodou výzkumu je dotazování s nástrojem dotazník vlastní konstrukce. Část výzkumu tvoří metoda analýza dokumentu, jíž zkoumám možnosti žáků základních škol praktických na Mladoboleslavsku k dalšímu studiu či povolání. Výzkumný soubor je vybrán záměrným výběrem a jedná se o žáky 2. stupně základní školy praktické v Mladé Boleslavi a v Mnichově Hradišti. Získaná data

jsem vyhodnotila a zpracovala do grafů a tabulek. Dále jsou data využita k zodpovězení předem stanovených výzkumných otázek.

I. Teoretická část

1 Speciální pedagogika

Slovní spojení speciální pedagogika bylo u nás poprvé použito Bohumírem Popelářem v roce 1957, a nahradilo tak řadu předchozích neustálených termínů jako nápravná pedagogika, pedopatologie či duševně úchylné děti. Speciální pedagogika je pedagogická disciplína zabývající se výchovou a vzděláváním zdravotně a sociálně znevýhodněných osob. V současné době se také často můžeme setkat s termínem "dítě se speciálními vzdělávacími potřebami". Speciální pedagogika se nyní snaží přizpůsobit všem, a proto se výchova i vzdělávání v moderní speciální pedagogice již snaží obsáhnout celý život jedince od narození až po smrt a ne jen období školní docházky.¹

Jednou z nejvýznamnějších osobností tohoto oboru v České Republice byl profesor Miloš Sovák. Založil Českou logopedickou společnost a zastával mnoho významných a důležitých funkcí spojených se speciální pedagogikou, které se až do smrti s láskou věnoval. Jeho přínos v oblasti vývoje speciální pedagogiky nejen v teorii, ale i v praxi, byl velmi významný. Položil mnoho základů, které jsou dodnes využívány pro nové výzkumy a teorie. Jedním z jeho nejznámějších návrhů je rozdělení speciální pedagogiky do jednotlivých oborů, které byly později upraveny do dnešní podoby.²

Speciální pedagogika jako vědní obor je primárně zaměřen na teorii i praxi ve výchově a vzdělání osob s fyzickým či psychickým znevýhodněním, které vyžadují speciální přístup. „Patří sem veškeré odlišnosti, které mají charakter: závady, oslabení, odchylky, poruchy, vady, postižení“.³ O člověku, u něhož se objevila nějaká z těchto odlišností, můžeme hovořit jako o člověku s postižením nebo handicapem. Vadu či defekt můžeme zjednodušeně definovat jako psychické narušení nebo jako narušení anatomické či fyziologické funkce. Dále se pak můžeme zajímat o míru poruchy či handicapu, která je u každého jedince individuální. Je potřeba ji přesně určit kvůli nápravě defektu a následnému řádnému a hodnotnému zařazení do běžného života.⁴

Každý druh postižení, jednotlivé poruchy i jednotlivé kategorie (děti, dospělí) potřebují individuální přístup výchovy, vzdělání či začlenění do společnosti. Z tohoto důvodu je v současné době pedagogika rozdělena do osmi základních oborů.⁵

¹ PIPEKOVÁ, Jarmila, et al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 2006. str. 96 - 99.

² SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada, 2007. str 17 - 18.

³ PIPEKOVÁ, Jarmila, et al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 2006. str. 96.

⁴ SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada, 2007. str 26 - 28.

⁵ PIPEKOVÁ, Jarmila, et al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 2006. str. 97.

1.1 Obory speciální pedagogiky

V této kapitole bych chtěla více rozebrat obory speciální pedagogiky, avšak pouze ty, které jsou pro mé téma důležité. Jsou to ty obory, které se zabývají poruchami, postiženími či defekty, které můžeme nejčastěji pozorovat u žáků základních škol praktických.

Prvním z těchto oborů je psychopedie. Podstata oboru vychází z obecné didaktiky, tedy vědy zabývající se vyučováním, teorií vzdělání a výchovou, ale věnuje se mentálně postiženým jedincům. Psychopedie se zaměřuje na vzdělání a samotný vyučovací proces mentálně postižených jedinců. Tento obor se snaží pomoci pedagogům ve dvou hlavních otázkách - čemu učit a jak učit. Tyto dvě otázky pak rozdělují didaktiku psychopedie na dvě části. Tou první je teorie vzdělání, tedy čemu učit. S druhou otázkou - jak učit, nám potom může pomoci teorie vyučování. Cílem je podat učivo tak, aby ho byli žáci či studenti schopni pochopit a dosáhli tak určité úrovně vzdělání.⁶

Důležitým oborem pro žáky ze základních škol praktických je logopedie. Tento obor je definován mnoha způsoby. Obecně a stručně můžeme říci, že logopedie se zabývá narušenou komunikační schopností a to nejen u dětí ale u všech věkových kategorií. Důležitými pojmy v tomto oboru jsou řeč a jazyk. Logopedie se snaží využít individuálních schopností člověka k tomu, aby jazyk proměnil v řeč. K narušení komunikačních schopností může dojít vlivem zdravotních problémů a to již od prenatálního období. Ke špatné komunikaci může také dojít vlivem nevhodného prostředí, špatného kolektivu či nenadálé události. Zde se potom jedná o psychické problémy. Pokud si dotyčný uvědomí danou poruchu a chce s ní pracovat, následují logopedická vyšetření a cvičení, která by měla pomoci problém zlepšit či úplně vyřešit.⁷

Dalším oborem speciální pedagogiky je etopedie. „*Je to disciplína, jejíž název můžeme překládat jako výchovu směřující k nápravě chování a jeho zvyků (zvyklostí chování).*“⁸ Tento obor se snaží hledat formy vzdělávacích aktivit k motivaci a ovlivnění jedinců s poruchami chování a emocí. Etopedie se snaží podpořit jejich aktivitu a přístup tak, aby dosáhli na své odpovídající vzdělávací schopnosti a později i odpovídající profesi.⁹

Posledním oborem, který bych zde chtěla více rozebrat, jsou specifické poruchy učení a chování. Těmito poruchami trpí většina dětí v praktických školách. Specifické poruchy

⁶ VALENTA, Milan; KREJČÍŘOVÁ, Olga. *Psychopedie: kapitoly z didaktiky mentálně retardovaných*. Netopej, 1997. str. 9–15.

⁷ KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Praha: Grada, 2006. str. 12,25,50 – 55.

⁸ VOJTOVÁ, Věra. *Kapitoly z etopedie I*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. str. 9.

⁹ Tamtéž, str. 8 - 10.

učení jsou dysfunkce, které se začnou projevovat v začátcích učení řeči, čtení, psaní a počítání. Předpona dys- u jednotlivých názvů znamená jakousi deformaci. To znamená, že daná funkce není u jedince zcela vyvinuta. Rozlišujeme čtyři základní poruchy učení.¹⁰

První a nejznámější z nich se nazývá dyslexie, což je porucha učení. Tuto dysfunkci se podařilo objevit jako jednu z prvních, a to z toho důvodu, že velice nápadně ovlivňovala školní výsledky žáků. Úroveň čtení žáka s dyslexií je výrazně nižší a tedy většinou rozpoznatelná. Pro nápravu se pak používají různá cvičení z oblasti komunikace a soustředění žáka na daný úkol.

Další dysfunkcí, která může nastat, je porucha psaní neboli dysgrafie. Dítě s dysgrafií má problémy s písemným projevem. Žák si obtížně zapamatovává tvary či písmena, a proto bývá písmo často nečitelné. Reeducace poruchy je potom zaměřena na rozvoj podmiňujících dovedností psaní. Důležitý je například i rozvoj jemné a hrubé motoriky, protože psaní zatěžuje mnoho svalů, které je nutné postupně uvolnit.¹¹

Porucha vyskytující se velmi často v kombinaci s dyslexií i dysgrafií se nazývá dysortografie neboli porucha pravopisu. Tato dysfunkce je zaměřena na tzv. specifické dysortografické jevy. To se týká převážně diakritiky nad písmeny nebo záměny krátkých a dlouhých samohlásek, slabik a písmen. Nepostihuje tedy celkovou oblast gramatiky, a proto je velká šance nápravy. Reeducace má podobné metody jako při dyslexii. Je nutné procvičovat soustředění a kontrolu vlastní práce, ale i komunikovat, pro upřesnění gramatických pravidel. Bylo zjištěno, že většina dětí raději píše svá cvičení na počítači, protože zde odpadá nutnost kontroly vlastního psaní.¹²

Můžeme se také setkat s poruchou matematických schopností tedy dyskalkulií. Jedná se o problémy s číslicemi. Nejčastěji se jedná o jejich záměny, a s tím pak souvisí problém s matematickými operacemi (sečítání, odečítání...). Porucha se může projevit i v prostorové orientaci, kdy dítě nerozezná strany (vpravo, vlevo). Při nápravě se snažíme docílit automatizace kroků. Pokud dítě provádí nějakou činnost, snažíme se, aby své kroky nahlas popisovalo. Při špatně zvoleném kroku či postupu můžeme chybu dítěti ihned nahlásit.¹³

Speciální pedagogika řeší také poruchy chování. Tyto poruchy často vznikají právě v důsledku poruch učení. Může se jednat o lhaní, krádeže, záškoláctví a podobně. Pokud se dítěti s dysfunkcí nevěnuje dostatečná péče, může to vést ke špatným návykům a tím k

¹⁰ ZELINKOVÁ, Olga, et al. *Poruchy učení*. Portál, 1994. str. 12.

¹¹ Tamtéž, str. 11 - 12.

¹² Tamtéž, str. 11, 80.

¹³ ZELINKOVÁ, Olga, et al. *Poruchy učení*. Portál, 1994. str. 96 - 98.

poruchám chování. Pokud se žák dostane do situace, kdy úspěšnost jeho školních výsledků klesá, je třeba zjistit důvod. Učitel si málokdy všimne dysfunkcí a špatné výsledky jsou přisuzovány lenosti a nepřipravenosti žáka. Na dítě jsou poté kladeny větší nároky, které není schopno unést. Dochází tak například k záškoláctví a ve většině případů k agresivitě.¹⁴

1.2 Vývoj a chování žáků školy základní a základní školy praktické

V této kapitole bych chtěla poukázat na základní rozdíly chování a vzdělávání žáků škol základních a základních škol praktických. Mnoho žáků totiž do praktických škol přestupuje právě z těch základních, a to především kvůli zjištění, že jejich chování a schopnosti jsou odlišné od ostatních. Problémy se vzděláváním provázejí žáka už od začátku školní docházky až po její ukončení. Zásadní vývojové změny vznikají ale nejvíce v začátcích školní docházky. Chtěla bych se zde proto více věnovat etapě mladšího školního věku, kde se právě tyto rozdíly nejvíce projevují.¹⁵

Nástup do školy je pro každé dítě velice významným dnem. Škola je pro dítě novou sociální etapou života a jakýmsi oficiálním vstupem do společnosti. Poznává nové lidi (kamarády, učitele), ale také nové emoce, chování a dovednosti. Doba nástupu do školy je v ČR 6-7 let, a to i proto, že v tomto věku stále dochází k různým vývojovým změnám. Stále se rozvíjí celá osobnost dítěte, jeho schopnosti, kompetence a dovednosti, které si s nástupem do školy osvojuje a následně vylepšuje. V tomto věku je nutné dítě v jeho začátcích podporovat, jeho neúspěch či selhání v určitých dovednostech by mohlo nést následky až do dospělosti.¹⁶

Vývoj zrakové a sluchové percepce je pro školáky velmi důležitý. Žák začíná jinak vnímat podněty a také je odlišným způsobem interpretovat. Tímto způsobem si rozvíjí tzv. percepční strategii. Zralý žák tak umí rozeznat detaily, tvary, písmena a číslice nebo rozlišit podobné obrázky. Tato dovednost není jen o vývoji zraku a sluchu ale také o strategii vnímání, která se zlepšuje v závislosti na dalších poznávacích procesech.¹⁷ U žáka základní školy praktické dochází k rozvoji těchto strategií také, bohužel vzhledem k zatím nerozpoznanému handicapu či odchylce, mnohem pomaleji než u žáků školy základní. Pokud je na žáka vyvíjen nátlak může se jeho vývoj ještě zpomalit. Je tedy nutné přizpůsobit tempo výuky individuálně, podle vývoje percepce žáka.¹⁸

¹⁴ ZELINKOVÁ, Olga, et al. *Poruchy učení*. Portál, 1994. str. 164.

¹⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. str. 236.

¹⁶ Tamtéž, s. 237-239.

¹⁷ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. str. 242 - 246.

¹⁸ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Praha: Triton, 2008. str. 96.

Pokud se žák chystá na základní školu, měl by mít odpovídající slovní zásobu, kterou umí dostatečně využívat. Měl by porozumět sdělení ostatních osob v běžné denní komunikaci. Během školní docházky mezi 6. a 11. rokem života se jazykové dovednosti žáka stále rozvíjejí, i když už ne tak rapidním způsobem. Postupem času a vývojem poznávacích procesů nedochází jen k vylepšování slovní zásoby ale také k vnímání významu slov. Žák se během výuky snaží pochopit rozdílnost či podobnost významů slov.¹⁹ Na základní škole dochází k výuce těchto jazykových jevů nejvíce v rámci 1. až 3. třídy. Základní škola praktická poskytuje tyto informace svým žákům opakovaně, neustále během prvního stupně školy tedy od 1. třídy až do 5. třídy, než si žáci tyto kompetence osvojí. Komunikace a řeč žáků s handicapem bývá charakteristická méně přesnou výslovností, jednoduchostí vyjadřování a také nižší schopností porozumění.²⁰

Během počátečních let školní docházky se žákům vyvíjí a zdokonaluje paměť a s ní také pozornost. Pozornost se dá považovat za jeden z jevů školní zralosti a připravenosti žáka. Udržení pozornosti žáka je zpočátku náročnější, ale postupným rozvojem žákovi osobnosti se čas koncentrace prodlužuje. Žák se také naučí svou pozornost ovládat, a tak ji může následně přesouvat a zaměřovat podle jeho potřeb. Žák školy základní tak dokáže svou koncentraci postupně rozvíjet a soustředit se i na detaily probírané látky. U žáků škol praktických je udržení pozornosti jeden z největších problémů. Vzhledem k různým mentálním handicapům (např. ADHD) nejsou žáci schopni se příliš dlouho koncentrovat na jednu činnost či probíranou látku. Pokud chce pedagog vyučovanou látkou zaujmout, je nutno ji individuálně přizpůsobit momentálnímu rozpoložení žáka. Je tedy velmi důležité látku velmi často připomínat, v podstatě neustále opakovat a postupně přidávat další informace. Metodou ke zvýšení motivace k učení jsou také specifické odměny (sladkosti apod.). S koncentrací souvisí i vývoj paměti. Žák, který dokáže udržet pozornost, si následně umí informace zpracovat a zapamatovat. Zároveň si časem osvojuje jednotlivé paměťové strategie jako je opakování, uspořádání informací či vybavování (asociace). Výsledkem je následně to, že se žák látku naučí, zapamatuje a dokáže ji využívat.²¹ Velkým rozdílem je ale opět výuka ve škole praktické. Pokud žák není schopen příliš dobře ovládat svou pozornost, není pro něj tedy příliš jednoduché si učivo zapamatovat. Značné problémy mohou způsobit jakékoliv větší změny, které žák kvůli handicapu nemusí dobře snášet. Ve výuce se proto postupuje velmi pomalu a opět individuálně. Ve třídách školy praktické může být maximálně čtrnáct dětí, je

¹⁹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. str. 245.

²⁰ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Praha: Triton, 2008. str. 97.

²¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. str. 248-254.

proto možné jim výuku přizpůsobit. Žák je při správných metodách výuky a podpory učitele schopen si učivo částečně zapamatovat. Kvůli svému mentálnímu postižení, ho však nedokáže následně využít.²²

Velkou roli hrají ve školním prostředí a vzdělávání také emoce a jejich vývoj. Žák se emočním vývojem učí reagovat a poznávat určité situace. Jeho reakce často vypovídají o zvládnání učiva a emoční stabilitě. Žáci v tomto věku bývají většinou emočně vyrovnaní, jakákoliv změna má většinou jasnou příčinu. Postupem věku se objeví nejen negativní a pozitivní emoce, ale také chápání ambivalentních pocitů. I ty se ale žák naučí ovládat a regulovat podle potřeby.²³ Emoční vývoj žáků s mentálním handicapem je výrazně odlišný. Žák často nechápe nastalé situace, neví, jak má reagovat, a proto přicházejí neopodstatněné emoce bez jakékoliv příčiny. Pokud má žák potřebu uspokojit své potřeby, většinou tak činní hned a bez zábran. Bohužel jednou z nejčastějších emocí je agresivita a afektivní chování. Žák se tak brání proti situaci, která se mu nelíbí a to platí i o zvládnání učiva. Dochází bohužel pak i k vyostřeným situacím se spolužáky a dokonce i s učiteli.²⁴

1.3 Školní poradenská zařízení a diagnostika

Aby žák mohl být přijat do základní školy praktické, je nutné, aby prošel pedagogickými a psychologickými vyšetřeními. Pedagogický slovník definuje diagnostiku jako: „*posloupnost činností vedoucí k diagnóze*“²⁵. S tím souvisí i pojem diagnostický test, který je definován jako: „*postup, který slouží ke specifikování podstaty určité schopnosti, dovednosti, určitého opoždění či poškození. Někdy specifikuje též zdroj, původ, příčinu.*“²⁶

Pojem diagnostika můžeme vysvětlit také jako přesné vymezení inteligenčního kvocientu. Hodnoty ale můžou kolísat a proto je dobré vyšetření v určitém časovém úseku několikrát opakovat. Záleží totiž hlavně na rozpoložení vyšetřované osoby, formě otázek a konstrukci testu. První stupeň mentální retardace má vrcholnou hodnotu IQ 69. Žáci praktických škol jsou žáci, kterým byl diagnostikován inteligenční kvocient právě pod touto hodnotou. V současné době se o diagnostiku starají pedagogicko - psychologické poradny či speciálně pedagogická centra.²⁷

²² FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Praha: Triton, 2008. str. 97.

²³ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. str. 250-256.

²⁴ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Praha: Triton, 2008. str. 97.

²⁵ PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. str. 42.

²⁶ PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. str. 42.

²⁷ ŠVARCOVÁ-SLABINOVÁ, Iva. *Mentální retardace: vzdělávání, výchova, sociální péče*. Praha: Portál, 2006. str. 146.

Speciálně pedagogické či psychologické odborné vyšetření je velmi rozsáhlý proces. Žádost o takovéto vyšetření mohou podat zdravotnické instituce, škola nebo samotní rodiče. Vůbec prvním bodem je úvodní rozhovor a to jak s rodiči, tak s dítětem, pokud možno s každým zvlášť. Dalším důležitým bodem je rodová anamnéza, která se rozhodně musí brát v úvahu. Z rozhovorů, anamnézy a dokumentace by měla vzniknout pracovní hypotéza, která ovšem není závazná. Jde pouze o prvotní domněnky vyšetřujícího (speciálního pedagoga, psychologa). Na začátek samotného vyšetření je důležité navázat kontakt s dítětem, aby překonalo obavy, či případnou úzkost. Je také dobré dítěti vysvětlit následující postup, co se bude dít, a popisovat všechny své činnosti, aby se dítě uvolnilo a vědělo co se děje. Dále následují samotné testy, které zvolí příslušný vyšetřující podle zaměření diagnostiky. Samostatnou etapou je pozorování, které se provádí po celou dobu kontaktu s dítětem. Snaží se zachytit co nejvíce informací jako je zjev dítěte, řeč, pozornost, chování, adaptace na prostředí a podobně. Závěr celého procesu diagnostiky by měl být srozumitelný a zřetelný. Diagnóza je následně sdělena rodičům případně škole či zdravotnickému zařízení. Pokud je vyšetřením u dítěte zjištěno mentální postižení či jiný handicap, je s rodiči probrána možnost výuky dítěte právě ve škole praktické. V současné době rodiče nemusí s tímto rozhodnutím souhlasit a mohou dítě i přesto integrovat do školy základní.²⁸

Jak jsem již zmínila, diagnostika v současné době probíhá ve školských poradenských zařízeních. Prvním z nich je pedagogicko-psychologická poradna. Jejím cílem je úprava vzdělávacího procesu těm žákům či studentům, u kterých je z nějakých důvodů tento proces ztížen. Toto znesnadnění může být způsobeno zpomaleným vývojem některé části celkové osobnosti žáka a tím způsobit poruchu učení. Speciální pedagog může následně poruchu diagnostikovat a pracovat s žákem na zlepšení či úplném odstranění poruchy. Poradna může být přizvána k řešení případů vzniklých přímo ve škole. Plní tedy jakousi mediační funkci. Druhým poradenským zařízením je speciálně pedagogické centrum, které je zaměřeno na žáky se speciálně vzdělávacími potřebami. Aby byla práce centra efektivní, pracovníci by měli být v přímém kontaktu s žákem, rodiči popřípadě asistentem či učitelem. V těchto zařízeních by měl být k dispozici speciální pedagog, psycholog anebo také sociální pracovník.²⁹

²⁸ MATĚJČEK, Zdeněk, KLÉGROVÁ, Jarmila (ed.). *Praxe dětského psychologického poradenství*. Praha: Portál, 2011. str. 80-98.

²⁹ KUCHARSKÁ, Anna. *Školní speciální pedagog*. Praha: Portál, 2013. str. 23 – 26.

1.4 Mentální retardace a ostatní poruchy žáků základních škol praktických

V této kapitole bych se chtěla blíže věnovat mentálním retardacím (postižením) a to z toho důvodu, že většina žáků základních škol praktických jsou děti právě s určitým stupněm mentální retardace. U jedinců s mentální retardací dochází k organickému poškození mozku a tím pádem k zaostávání vývoje rozumových schopností a k poruchám v socializačním chování. K poškození vývoje mozku může dojít v průběhu života jedince. Takové poškození nazýváme demencí. K poruše ovšem může dojít i na základě dědičnosti a v tomto případě hovoříme o oligofrenii.³⁰

Abychom jedince mohli označit za mentálně retardovaného, musí být jeho postižení trvalé, tedy trvalý stav poškození mozku. Pokud však došlo k zaostávání ve vývoji jinak než poškozením mozku, například zanedbanou výchovou či emoční poruchou, nemůžeme o jedinci hovořit jako o mentálně retardovaném. I přesto, že se jedná o trvalé poškození, je díky mnoha výzkumům prokázáno, že při použití dobrých výchovných a výukových metod, může dojít k mírnému zlepšení. Světová zdravotnická organizace zpracovala Mezinárodní klasifikaci nemocí, jejíž 10. revize s účinností v České Republice od roku 1994 klasifikuje šest základních kategorií mentální retardace.³¹

Lehká mentální retardace je klasifikována při inteligenčním kvocientu 50-69. Jedinci s tímto typem mentálního postižení si mluvu osvojují opožděně, ale i tak se většinou dokáží zúčastnit každodenní konverzace a účelně využívat jejich slovní zásobu. Většina z nich je také schopna postupně dosáhnout úplné nezávislosti v běžném životě i přes pomalejší vývoj. U těchto jedinců se nejvíce projevují poruchy učení. Vzdělávání těchto jedinců je zaměřeno primárně na vyrovnávání osobních nedostatků. Lehká mentální retardace umožňuje jedinci celkem kvalitně vykonávat zaměstnání. Převážně jsou doporučovány praktické a manuální pracovní obory. Tento typ postižení se u jedince nemusí ani výrazně projevit. Problém může nastat, pokud je člověk výrazněji emočně či sociálně nezralý. Mohou také nastat přidružené chorobné stavy v podobě autismu či epilepsie.³²

Středně těžká mentální retardace je diagnostikována v případě rozmezí inteligenčního kvocientu 35 - 49. U tohoto typu je výraznější rozumové omezení a lze ho například přirovnat

³⁰ ŠVARCOVÁ-SLABINOVÁ, Iva. *Mentální retardace: vzdělávání, výchova, sociální péče*. Praha: Portál, 2006. str. 28 – 30.

³¹ Tamtéž, str. 30 – 33.

³² ŠVARCOVÁ-SLABINOVÁ, Iva. *Mentální retardace: vzdělávání, výchova, sociální péče*. Praha: Portál, 2006. str. 30 – 34.

k myšlení dítěte v předškolním věku. Je velmi dobré pokud má takovýto žák trvalý dohled.³³ Jedinec hůře konverzuje, má omezenou slovní zásobu a obtížněji a pomaleji chápe zadané úkoly. Osobní péče je znatelně obtížnější a omezená. Žáci se středně těžkou mentální retardací jsou schopni si osvojit pouze základní znalosti a dovednosti. Jejich základní limity se ale dají díky speciální pedagogice a určitým metodám výuky prohlubovat. Většina žáků se velmi obstojně dokáže naučit základy psaní, počítání a čtení. Dospělé osoby jsou schopny vykonávat zaměstnání pouze s jasně danými úkoly a odborným dohledem. Někteří lidé mají zvýšené schopnosti v oblasti sociální interakce a někteří například v manuálních činnostech.³⁴

O těžké mentální retardaci můžeme hovořit v případě inteligenčního kvocientu 20 - 34. Dá se říci, že jedinci s tímto stupněm retardace jsou schopni chápat a uvažovat na úrovni batolete.³⁵ Projevy těžké mentální retardace jsou velice podobné předchozímu stupni středně těžké mentální retardaci. Jedinec má výrazně zpomalený vývoj, omezené rozumové schopnosti a velmi zřídka dochází ke smysluplné konverzaci. Většinou to bývá způsobeno vadou ústředního nervového systému, což má také velký vliv na poruchu hrubé motoriky jedince. Možnosti vzdělávání těchto žáků jsou omezené, ale i přes to se ukazuje, že pokud je výchovná i vzdělávací péče včasná, může mít značný vliv na zlepšení komunikace a celkově na kvalitu života.³⁶

Podle inteligenčního kvocientu nižšího než 20, můžeme klasifikovat hlubokou mentální retardaci. Jedinci mají velký problém vůbec porozumět určitým příkazům či požadavkům, nejsou vůbec schopni uspokojit své základní potřeby, a proto nejsou schopni soběstačného života. Většina z nich je bohužel omezená v pohybu a vyžadují tak neustálý dohled a pomoc. O vzdělání či výchově v tomto případě nelze moc hovořit. Snaha o výchovu žáků s hlubokou mentální retardací se ale bohužel dosud nesečkala s pozitivními výsledky. Pokud je jedinec v dobrém emočním i psychickém stavu, je zde možnost, že by se mohl v malé míře podílet na určitých úkonech k sebeobsluze.³⁷

U posledních dvou kategorií již nelze vůbec klasifikovat inteligenční kvocient. Kategorie jiná mentální retardace se používá tehdy, pokud je stanovení intelektové retardace

³³ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Praha: Triton, 2008. str. 98.

³⁴ ŠVARCOVÁ-SLABINOVÁ, Iva. *Mentální retardace: vzdělávání, výchova, sociální péče*. Praha: Portál, 2006. str. 34 – 35.

³⁵ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Praha: Triton, 2008. str. 98.

³⁶ ŠVARCOVÁ-SLABINOVÁ, Iva. *Mentální retardace: vzdělávání, výchova, sociální péče*. Praha: Portál, 2006. str. 35

³⁷ Tamtéž, str. 36.

nějak znesnadněno. Může to nastat například u neslyšících či nevidomých nebo osob s autismem či tělesně postižených jedinců.³⁸

Poslední kategorií je nespecifikovaná mentální retardace. Tento pojem můžeme užít v případě, že mentální retardace je u jedince prokázána, ale nedostatek informací brání tomu, aby byl zařazen do jedné z předchozích kategorií.³⁹

Většina žáků praktických škol jsou děti s určitým stupněm mentální retardace. Jsou sem ale výjimečně zařazováni i žáci s poruchou autistického spektra. Termín autismus je odvozen z řeckého slova *Autos*, což znamená sám. Žáci trpící touto poruchou mají tendenci se uzavírat do sebe a vytvářet si kolem sebe určitou izolaci. Nejsou schopni dobře chápat své pocity a dávat je najevo ostatním lidem. Jejich sociální interakce je tak velmi omezená a obtížná. Špatně snáší jakékoliv změny kolem nich, ať už se jedná o prostředí nebo nové lidi. Zvládnout nové situace jim pomáhají specifické rituály, které si sami vytvoří a následně, pro udržení své mentální rovnováhy, denně vykonávají. Pro osvojení základních školních znalostí, potřebují speciální přístup, který se jim dostává právě v těchto speciálních typech škol nebo v centrech, která jsou přímo určena pro autisty.⁴⁰

Porucha, která se vyskytuje poměrně hojně v základních školách praktických, je porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou (ADHD). S tímto syndromem často souvisí poruchy učení. Pozornost je totiž při zvládnání školního učiva velmi zásadní, a její porucha zanechává následky. Při vzdělávání žáků s ADHD je třeba respektovat jejich nestálost a náladovost. Není možné trestat žáka za to, že nedokáže delší dobu klidně sedět a potřebuje se projít po třídě. Naopak nenápadné gesto pochopení ze strany učitele jako pověření žáka rozdáváním sešitů apod., může vést k lepší náladě žáka a tím k lepšímu soustředění.⁴¹

2 Základní škola praktická

Péče o mentálně postižené děti se netěšila v minulosti zvláštní pozornosti. Trvalo dlouho, než si vůbec veřejnost začala všimnout potřeby zvláštní péče o tyto děti. Nakonec se dospělo k názoru, že je potřeba tyto děti vzdělávat a vychovávat jinak než ostatní. Nastala tak

³⁸ŠVARCOVÁ-SLABINOVÁ, Iva. *Mentální retardace: vzdělávání, výchova, sociální péče*. Praha: Portál, 2006. str. 36

³⁹Tamtéž, str. 36

⁴⁰FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Praha: Triton, 2008. str. 123.

⁴¹SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada, 2007. str. 131-132.

otázka založení speciálního školství, na které bylo stále více poukazováno ze strany pracovníků v oboru péče o slabomyslné, jak byly v té době tyto děti nazývány.⁴²

K zřízení první pomocné třídy v ČR došlo v roce 1896. Postupně začínaly vznikat i další třídy a tak byl pro ně vydán statut a speciální učební plán. Následujícím významným opatřením se stal návrh zákona o školách pomocných z roku 1929. Od tohoto návrhu uplynulo 9 let, než mohl být projednán, upraven a vydán. Až do roku 1937 nedošlo k významnějším opatřením v rámci pomocného školství. V tomto roce byl pak vydán nový školní a vyučovací řád pro školy pomocné. K další výrazné změně došlo v roce 1948, kdy byl vydán zákon č. 95/1948 Sb., který se poprvé v historii týkal všestranného rozvoje celé oblasti speciálního školství v českých zemích. Začaly se budovat zvláštní školy (dosavadní pomocné školy) s žakovskými domovy (internáty) pro mentálně postižené žáky. V roce 1953 vyšel nový spíše organizační zákon. Byla zde upravena docházka do zvláštní školy na osmiletou a počet žáků ve třídě byl stanoven na 15. Velkým nedostatkem ale byla malá síť zvláštních škol. V roce 1960 se opět vrací plán jednotného školství a tím byla docházka zvláštních škol opět prodloužena na 9 let. Absolventi těchto škol byli zařazováni do zvláštních učňovských škol. Zvláštní školy měly své vlastní učební plány, osnovy a učebnice. Cíl výuky byl zaměřen na maximální rozvoj mentálně postižených jedinců po stránce psychické, fyzické a na zlepšení jejich nedostatků. V následujících letech se speciální školství velmi dobře rozvíjelo, a to hlavně za přispění mnoha pracovníků přímo ze speciální pedagogiky či souvisejících oborů.⁴³

Následující změny v legislativě nebyly nijak výrazné. Další přišly úpravy názvů škol, a to s vyhláškou č. 73/2005 Sb., kde byly v § 5 zakotveny možné názvy pro tyto typy škol. Všechny zvláštní školy byly přejmenovány na základní školy praktické a pomocné školy na základní školy speciální. V současné době se veškeré základní vzdělávání v České Republice řídí jedním školským zákonem č. 561/2004 Sb. a tedy jedním společným vzdělávacím programem. Speciální vzdělávání je upraveno v §16 a také v několika přílohách o vzdělávání žáků s lehkým či těžkým mentálním postižením.

2.1 Základní školy praktické na Mladoboleslavsku

V této kapitole bych chtěla přiblížit konkrétní školy praktické na Mladoboleslavsku. Jejich části, prostředí, okolí, aktivity či pedagogický sbor. Základní školy praktické jsou totiž

⁴² LUDVÍK, František. *Dějiny defektologie: (Historický nárys péče o mládež vyžadující veřejné ochrany a pomoci)*. Praha: SPN, 1956. str. 31 - 33.

⁴³ Tamtéž, str. 31-33.

pečlivě přizpůsobeny potřebám žáků. V okrese Mladá Boleslav se nacházejí 3 základní školy praktické.

Největší školou na Mladoboleslavsku je Střední škola, Základní škola, Mateřská škola, Dětský domov a Speciálně pedagogické centrum Mladá Boleslav, příspěvková organizace. Škola je zaměřena na žáky se speciálně vzdělávacími potřebami. Pedagogický sbor tvoří 45 pracovníků, a to převážně ženy. Škola má 28 tříd se specifickým uspořádáním, tak, aby co nejlépe vyhovovalo potřebám žáků. V některých třídách jsou i relaxační části pro případ, že si žák během výuky potřebuje odpočinout nebo se uklidnit. Základem praktické školy je dle názvu hlavně praktická výuka, a proto je škola vybavena učebnou ručních prací, dílnou pro práci s kovem a dřevem, cvičnou kuchyňkou a také keramickou dílnou. V okolí školy se nachází park vhodný k procházkám a na školním pozemku je k dispozici hřiště a v letních měsících i bazén.⁴⁴

Nejvíce tříd je obsazeno žáky základní školy praktické. U těchto žáků byla diagnostikována lehká mentální retardace. Výuka je proto zaměřena především na praktický život, tedy následnou profesi či výchovu dětí. Součástí budovy jsou i třídy základní školy speciální. Žáci těchto tříd musejí projít 10 ti ročníky školní docházky. Žáci jsou zřídka schopni naučit se trivium vzdělávání (čtení, psaní, počty) v plném rozsahu. Cílem a úspěchem pedagogů je pochopení sebeobsluhy, základních dovedností a denních potřebných aktivit. Právě u těchto žáků jsou potřeba relaxační koutky. Učivo je pro ně často namáhavé a jejich postižení či handicap přispěje k jejich zneklidnění natolik, že je potřeba, aby měli možnost klidného odpočinku. V budově se kromě základních škol nachází také speciálně pedagogické centrum. Centrum nespolupracuje pouze s touto školou, ale se všemi školskými zařízeními, kterými je požádáno o pomoc. Nedílnou součástí budovy je také samozřejmě školní jídelna a družina pro výchovně vzdělávací aktivity žáků po ukončení vyučování. Poslední částí areálu školy je také dětský domov, který je umístěn v budově nedaleko školy. Jsou zde umístěny děti od 3 do 18 let, kterým nebyla umožněna plnohodnotná výchova v rodině, tak jak by měla být. Jsou zde umístěny děti přímo z nevhodného prostředí rodiny nebo z Dětského diagnostického ústavu v Praze Krči. V současné době je kapacita domova plně obsazena, všech 24 lůžek. Chtěla bych zde zmínit také mateřskou a základní školu při nemocnici. Tyto dvě školy nejsou v areálu školy praktické, ale spadají pod její pravomoc. V nemocnici tyto dvě školy zajišťují

⁴⁴ Střední škola, Základní škola, Mateřská škola, Dětský domov a Speciálně pedagogické centrum Mladá Boleslav, příspěvková organizace [online]. Mladá Boleslav [cit. 2016-09-25]. Dostupné z: <http://www.skolanacelne.cz/>

program dětem, které se nemohou zúčastnit výuky v běžné škole. Nepřijdou tak o probírané učivo a zároveň žáka zabaví aktivitou, při které nemyslí na nemoc či stesk po nejbližších.⁴⁵

Škola se také každý rok pravidelně účastní mnoha soutěží, ve kterých žáci dosahují mnohých úspěchů. Jedná se převážně o soutěže sportovní jako je sálová kopaná, nohejbal či atletika. Někteří žáci mají výtvarné a umělecké nadání, a proto se jejich výrobky často dostávají do školních soutěží. Pedagogové školy jsou velmi aktivní a pro žáky během školního roku pravidelně pořádají mnoho různých celodenních akcí. Nejznámější jsou například Olympijské hry, kdy jsou děti rozděleny do skupin podle zemí a plní mnoho zajímavých, ale i náročných úkolů na stanovištích ve školním areálu, ale i mimo něj. Dále jsou to různé sportovní turnaje, kterých se účastní celá škola. Žáci mají během roku také různé přednášky na určená témata od odborníků. Uznávaná akce je Caruso show, která je pravidelně školou pořádána a neustále zlepšována. Již několik let po sobě moderuje tuto akci televizní moderátorka Jolana Voldánová, a akce má stále velký úspěch. Velmi oblíbený je školní sbor Tónička, který je často zván i na různé akce města, aby předvedl nazkoušená vystoupení. Velmi oblíbený je každoroční vánoční koncert v kostele sv. Havla, který se těší velké návštěvnosti. Škola také nabízí několik bezplatných zájmových kroužků, které mohou žáci navštívit po vyučování.

Další základní škola praktická na Mladoboleslavsku je umístěna v Mnichově Hradišti. Pedagogický sbor tvoří 16 pracovníků včetně asistentů pedagogů a vychovatelů. Výuka je opět zaměřena na osvojování dovedností a schopností, které lze nejlépe využít k uplatnění v praktickém životě. Ve škole můžeme najít i třídy základní školy speciální pro žáky s vyšším stupněm mentální retardace. Potřebnou částí je také speciálně pedagogické centrum, které je využíváno i okolními školami ke spolupráci při diagnostice a vyšetření. Působí zde 7 specialistů různého zaměření v oblasti speciální pedagogiky. Pro tento typ škol jsou velmi důležité různé akce a aktivity. Děti tak dostávají motivaci něčeho dosáhnout a zlepši se tím jejich snaha a přístup k učivu. Proto ani tato škola není výjimkou v účasti na jednotlivých sportovních či uměleckých školních akcích. Škola se zapojuje i do různých projektů financovaných a podpořených převážně evropskými fondy. Jedním z nich byl například i projekt „Jsme jen lidé Země“, který se zabýval multikulturní výchovou, rasismem a

⁴⁵ Střední škola, Základní škola, Mateřská škola, Dětský domov a Speciálně pedagogické centrum Mladá Boleslav, příspěvková organizace [online]. Mladá Boleslav [cit. 2016-09-25]. Dostupné z: <http://www.skolanacelne.cz/>

xenofobií. Žáci si mohli vyslechnout několik různých zajímavých přednášek od odborníků na daná témata, přizpůsobených tak, aby téma bylo snadněji pochopitelné.⁴⁶

Poslední a nejmenší je základní škola praktická v Benátkách nad Jizerou. Jedná se o školu pouze s prvním stupněm, tedy od 1. do 4. třídy. Škola je umístěna v prostorách Městského úřadu. Místnosti jsou rekonstruované a zcela přizpůsobené pro specifickou výuku. Kromě tříd praktických a speciálních jsou zde i odborné učebny například cvičná kuchyň, dílna nebo počítačová učebna. Pedagogický sbor tvoří pouze 10 zaměstnanců a to včetně výchovného poradce a školního preventisty. Škola je stále hojně využívána hlavně dětmi z okolí, které nemají možnost denně cestovat do ostatních větších praktických škol.⁴⁷

2.2 Historie základních škol praktických na Mladoboleslavsku

Mladá Boleslav je okresním městem ve Středočeském kraji. V této části práce bych se chtěla zaměřit na historii a vývoj výchovně - vzdělávací péče o mentálně postižené žáky právě v tomto okrese. V historii zde byly zaznamenány tři zařízení zaměřená na výchovu a vzdělávání postižených dětí.

Prvním a později největším zařízením byla Zvláštní škola v Mladé Boleslavi. Škola během let několikrát změnila svůj název. Nejznámější však byla pod názvem Zvláštní škola internátní. Zde byla otevřena první pomocná třída 2. prosince roku 1911. Vedení třídy se ujal nadšený učitel Josef Prousek. V této době bylo možné umístit do třídy 20 žáků. Základním a nejoblíbenějším předmětem systému výuky se stalo pracovní vyučování. To se prokázalo i velkým úspěchem při expozici žákovských prací na Severočeské výstavě v Mladé Boleslavi. Nepříjemnou etapou pro výchovu a vzdělávání postižených dětí byla první světová válka. Muži byli odděleni od rodiny a odvedeni na frontu, což mělo zásadní vliv na výchovu. Děti byly vychovávány převážně pouze matkami a učitel si stěžoval, že je stále těžší udržet kázeň ve třídě.⁴⁸

Po válce se pomocná třída rozrostla a nakonec byla proměněna v pomocnou školu. Ředitelem se stal již zmiňovaný Josef Prousek, který si vybral učitele se stejným nadšením pro výuku a obětavostí pro žáky, Václava Ludvíka. Společně vytvořili plán výuky, který žáky bavil a zaujal. Pochopili, že je nutné spojovat teorii s praxí. Od začátku založení pomocné třídy bylo třeba potýkat se se špatnými úsudky lidí i jiných pedagogů. Nedostatkem bádání a praxe v této době, bylo mentální postižení či nízké IQ přisuzováno dědičnosti. Tyto názory se

⁴⁶ 3. ZŠ Mnichovo Hradiště [online]. Mnichovo Hradiště [cit. 2016-09-25]. Dostupné z: <http://www.3zsmh.cz/>

⁴⁷ Základní škola, Benátky nad Jizerou, 17. listopadu 493 [online]. Benátky nad Jizerou [cit. 2016-09-25]. Dostupné z: <http://zsbenatky.webnode.cz/charakteristika-skoly/>

⁴⁸ Kronika Zvláštní školy internátní v Mladé Boleslavi str. 12 - 16

změnily až po druhé světové válce, kdy v důsledku výzkumů a nových zkušeností bylo spíše přihlíženo k psychogenním faktorům a následně i k vlivům okolí na dítě. Ve dvacátých letech vznikl Spolek učitelstva pomocných škol. Josef Prousek navrhl zřídit pokračovací školu pomocnou navazující na základní pomocnou školu. Byli by sem přijímáni hlavně žáci základní pomocné školy ale i neúspěšní absolventi jiných škol. Josef Prousek totiž během svého působení pochopil, že delší příprava na vzdělání pomůže zpomalenému duševnímu vývoji a umožní tak lepší pracovní uplatnění.⁴⁹

Další etapou ve vývoji školy a tím i speciálního školství na Mladoboleslavsku byl rok 1927. V budově pomocné školy byl zřízen internát. Měl sloužit hlavně pro žáky, kteří měli vzdálené bydliště. Do funkce ředitele se po Josefu Prouskovi dostal jeho kolega Václav Ludvík. Znatelné úspěchy vzdělávání a výchovy postižených dětí ho podnítily natolik, že podal návrh na stavbu nové větší školní budovy. Tato pomocná škola se později oficiálně stala první okresní pomocnou školou v Československé republice s názvem Sociální ústav a ústav pedologický. Pro speciální školství na Mladoboleslavsku byla budova velký průlom. Postižené a těžce vzdělavatelné děti měly díky nové budově šanci na dobrou výchovu a vzdělání. Během školního roku 1937/38 bylo do ústavu zapsáno 109 dětí převážně z oblasti severních Čech. Ústav v čele s ředitelem Václavem Ludvíkem plánoval navázat na výukový plán a metody pomocné školy. Za obrovský úspěch byly považovány statistiky za předchozí čtvrtstoletí pomocné školy, kdy se 86% absolventů, dokázalo skvěle zařadit do běžného života i zaměstnání. Jednalo se převážně o manuální obory jako obuvník, kovář, instalatér či práce v zemědělství. Pouhých 6 % žáků se bohužel nepodařilo speciální výukou nijak motivovat a asi 4 % žáků zemřela. V průběhu samotné výuky bylo speciálními metodami zaujato 20 % dětí natolik, že vyrovnaly své nedostatky, a byly schopny se vrátit zpět do obecné školy. Součástí nového zařízení byl i pedologický ústav, který byl předchůdcem dnešních pedagogicko-psychologických poraden.⁵⁰

Skvělý chod školy však bohužel narušila druhá světová válka. Žáci se tísnili v malých prostorech a vyučování bylo velmi nepravidelné. Při bombardování 9. května 1945 padlo kolem budovy pět bomb. Jedna puma zasáhla ústav přímo a způsobila obrovské škody. Mezníkem v chodu ústavu byla bezesporu oslava 40. výročí založení zvláštního školství, která se konala v prosinci roku 1951. Za tuto dobu se škole přes všechny potíže podařilo vychovat 600 žáků, kteří se díky zvláštní výuce bez větších potíží zařadili do běžného života. V závislosti rozvíjení výuky a pracovních oborů, se začala rozvíjet i jiná vyučovací činnost

⁴⁹ Kronika Zvláštní školy internátní v Mladé Boleslavi str. 16 - 22.

⁵⁰ Tamtéž, str. 22 - 25.

v podobě zájmových kroužků. V rozvoji nezůstali pozadu ani učitelé a doplňovali si svá vzdělání nejen v oblasti výchovy dětí ale například i defektologie či logopedie. V roce 1953 nový školský zákon položil základ ke zřízení škol pro mládež vyžadující zvláštní péči. Nepříznivý dopad mělo zkrácení povinné školní docházky na 8 let. Na žáky byly kladeny zvýšené nároky, které většina z nich nebyla schopna akceptovat. Ve školním roce 1957/58 byly uvedeny v platnost nové školní osnovy. Následující školní rok byla uskutečněna přestavba školství a to hlavně ve smyslu užšího spojení výuky se životem. Ve školním roce 1960/61 se pro potěchu žáků i rodičů opět vrátil devátý ročník školy.⁵¹

Pomocná škola v Mladé Boleslavi měla 200 žáků, 12 tříd a 14 učitelů, a stala se největší školou tohoto druhu v okrese. V roce 1961 vešly v platnost nové instrukce ohledně péče o defektní mládež. Byl opět kladen důraz na resocializaci postižených jedinců, jejich návrat do společnosti. V roce 1965 byly žáci vyučováni ve škole v přírodě a o dva roky později vznikl první pionýrský oddíl. Problémem v této době byla bohužel často nesprávná diagnostika. Byla prováděna ve většině případů jen podle lékařské indikace, a proto byly do prvních tříd přijímány děti téměř nevzdělavatelné. Díky tvrdé práci a obětavosti učitelů se dokázalo docílit odstranění posměšků, pohrdání i falešných soucitů se žáky školy od okolí. Žáci byli oceňováni a uznáváni za jejich práci ve škole a stejně tak i v jejich povolání.⁵²

Až do současnosti se již školy netýkaly žádné výrazné změny. Pouze název školy se ještě měnil, dle stanov a zákona. Nyní je úplný název školy Střední škola, Základní škola, Mateřská škola, Dětský domov a Speciálně pedagogické centrum Mladá Boleslav, příspěvková organizace. Zaměstnáno je zde 45 pracovníků a škola je rozdělena na jednotlivé sekce jako třídy školy praktické, třídy školy speciální či speciálně pedagogické centrum.

Dalším zařízením, které vzniklo na Mladoboleslavsku pro děti mentálně postižené, a špatně vzdělavatelné byla Zvláštní škola v Mnichově Hradišti. V roce 1943 byla podle návrhu okresního inspektora vytvořena pomocná třída v Bakově nad Jizerou. Do třídy bylo vybráno odbornou komisí 14 žáků. Vzhledem k průběhu druhé světové války byla výuka neustále přerušována a žáci byli nakonec zařazeni do tříd obecné školy. To se však záhy ukázalo jako nepřijatelné a proto byly žáci přeřazeni do budovy národní školy. Podmínky byly ovšem stále nevyhovující, a tak okresní odborná komise rozhodla přemístit žáky do Mnichova Hradiště, kde vznikla zvláštní škola. Do tříd byli žáci zařazováni na základě posudku od lékaře či psychiatra. Ve škole se vyučovaly běžné předměty. Důležité bylo opět pracovní vyučování, které žáky bavilo. Mohli tak sledovat svou práci a hlavně její výsledky. Učitelé se snažili co

⁵¹ Kronika Zvláštní školy internátní v Mladé Boleslavi str. 25 - 27.

⁵² Tamtéž, str. 28 - 29.

nejvíce žáky zaujmout, vyráběli si různé pomůcky a přestavovali třídy podle potřeb žáků. Výchova byla vedena k samostatnosti žáků a zaměřena tak, aby se po ukončení školy žáci cítili stejně jako normální děti, a mohli být zapojeni do běžného života či normálního pracovního prostředí. Žáci si mohli také vybrat z několika zájmových kroužků například pěvecký či tělovýchovný.⁵³

Posledním zařízením tohoto typu na Mladoboleslavsku byla Zvláštní škola v Benátkách nad Jizerou. Škola byla zřízena hlavně kvůli problémům s výukou méně nadaných dětí v základní škole. Zpočátku byla pouze jedna třídy a 4 postupné ročníky. Do školy bylo umístěno 13 žáků, většinou romského původu. I přes špatné podmínky v prostorech zámku žáci postupně získali o výuku zájem. Místní učitelka se dokonce snažila navázat spolupráci i s rodiči žáků, bohužel se to většinou nezdařilo. Pro malý počet žáků byla třída v roce 1976 uzavřena. Následující rok byla škola znovu obnovena a dokonce získala větší prostory a pozemky pro svou činnost. V roce 1980 byla otevřena druhá třída zvláštní školy. V první třídě byl 1. a 2. postupný ročník a ve druhé pak ročník 3. a 4. Žáci, kteří následně postupovali do vyšších ročníků, museli přecházet do Zvláštní školy praktické v Mladé Boleslavi, kde mohli být ubytováni na internátu nebo dojíždět autobusem.⁵⁴

2.3 Vzdělávání žáků v základní škole praktické

O vzdělávání žáků škol praktických jsem se v této práci již několikrát zmínila. Výuka probíhá podle předem daných plánů a programů, které bych v této kapitole ráda stručně popsala. Jsou to roční plány akcí, školní vzdělávací programy ale také rámcové programy přizpůsobené přímo pro žáky těchto škol. Všechny tyto programy musí být v současné době v souladu s novým Školským zákonem č. 561/2004 Sb. a také vyhláškou č. 27/2016 Sb. “O vzdělávání žáků a studentů se specifickými potřebami a žáků a studentů mimořádně nadaných.”

Učivo se obecně řídí dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Výuka je ovšem přizpůsobena pomalejšímu vývoji žáků, a to individuálním přístupem a také sníženým počtem žáků ve třídách. Konkrétní podmínky pro vzdělávání žáků s lehkou mentální retardací jsou zakotveny v příloze Rámcového vzdělávacího programu. Tyto školní vzdělávací programy nesou názvy jako „Příprava na život“ či „Škola v pohodě“. V zásadních

⁵³ Kronika Zvláštní školy v Mnichově Hradišti str. 5 - 7.

⁵⁴ Kronika Zvláštní školy v Benátkách nad Jizerou str. 2.

věcech se tyto programy nijak neliší. Cíle výuky jsou stejné, pouze se mohou mírně lišit metody a postupy, kterými je stanovených cílů dosahováno.⁵⁵

Cílem výuky je příprava žáků na jejich uplatnění po vystudování školy, tedy praktický život. Velmi důležitým specifickým znakem základních škol praktických jsou nízké počty žáků ve třídách. Pedagog má tak možnost zaměřit se na každého žáka individuálně a přizpůsobit výuku jeho schopnostem. Velmi využívanou metodou výkladu učiva je názornost. Pedagogové se co nejvíce snaží o reálné ukázky a příklady, aby si žák dovedl vykládanou látku lépe představit. I z tohoto důvodu jsou důležité účasti v jednotlivých školních soutěžích. Žák si v reálném životě činnost vyzkouší nebo pozná fungování nových věcí a tím je zvýšena možnost zájmu o výuku případně další studium.⁵⁶

2.4 Současná a budoucí situace základních škol praktických v České Republice

V současné době je speciální školství jedno z velmi diskutovaných témat v celé společnosti. Jedná se totiž o velké změny v budoucnosti speciálního školství v České republice. MŠMT totiž přišlo s plánem inkluze, tedy představou zařazení žáků ze základních škol praktických do klasických základních škol. Sestavilo Národní akční plán inkluzivního vzdělávání (NAPIV), který se již několik let snaží realizovat.

Chod speciálního školství stejně jako všech ostatních zajišťuje Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. Konkrétně se o tuto problematiku stará oddělení speciálního školství. „Zajišťuje činnost ministerstva v oblasti speciálního školství, zejména ve vztahu k dětem, žákům a studentům s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, závažnými vadami řeči, závažnými vývojovými poruchami učení, závažnými vývojovými poruchami chování, souběžným postižením více vadami nebo autismem.“⁵⁷ V současné době je speciální školství legislativně upravováno školským zákonem 561/2004 Sb., a vyhláškou 27/2016 Sb. „O vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.“ Byla tak zrušena vyhláška 147/2011 Sb. a nahrazena novou s účinností od 1. 9. 2016.

Hlavní změnou, která by měla inkluzi podpořit, je právo žáků na tzv. podpůrná opatření. Tato opatření by měla pomoci překonat žákům jejich handicap, poruchy či odlišné

⁵⁵ Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy [online]. Praha [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>.

⁵⁶ Střední škola, Základní škola, Mateřská škola, Dětský domov a Speciálně pedagogické centrum Mladá Boleslav, příspěvková organizace [online]. Mladá Boleslav [cit. 2016-09-25]. Dostupné z: <http://www.skolanacelne.cz/>

⁵⁷ Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy [online]. Praha [cit. 2016-09-25]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/specialni-vzdelavani>.

kultury, sociální znevýhodnění a zvládnout tak výuku v klasické základní škole. Podpůrná opatření jsou podle rozsahu a obsahu rozdělena do pěti stupňů. „*První stupeň podpůrných opatření vždy navrhuje a poskytuje škola. Druhý až pátý stupeň navrhuje a metodicky provází v jeho naplňování školské poradenské zařízení.*“⁵⁸ Aby žákovi mohlo být přiděleno určité podpůrné opatření, musí navštívit poradenské zařízení a projít vyšetřením. Na jeho základě bude vydáno Doporučení ke vzdělávání žáka se speciálně vzdělávacími potřebami. Tento dokument bude předán škole a podle něj přizpůsobeno dané podpůrné opatření. K těmto opatřením patří například úprava metod a forem výuky, individuální hodnocení žáka, osobní asistent či individuální vzdělávací plán.⁵⁹

S těmito opatřeními souvisí také nárůst nákladů ve školství. Vznikly proto různé dotační a rozvojové programy pro speciální školství. Vláda také projednala návrh na navýšení finančního rozpočtu pro MŠMT a dne 21. září 2016 ho schválila. Ministryně Kateřina Valachová tak získala pro rok 2017 o 13, 5 miliardy více než předchozí rok. Tyto peníze by měly přijít především na zvýšení platů pedagogům, podporu školních sportovních klubů a také právě na podpůrné a kompenzační pomůcky, které by měly inkluzi podpořit.⁶⁰

Ohledně těchto změn proběhlo mnoho diskusí. Společnost byla, a stále je, názorově rozdělena. Někteří jsou z nových pravidel nadšeni a snaží se je podporovat. Naopak mnoho odborníků a pedagogů se vyjádřilo k těmto novelám velmi negativně a vzniklo tak mnoho různých nesouhlasných petic a otevřených dopisů. I přes tyto komplikace si MŠMT většinu navrhovaných změn prosadilo. Ministryně školství se také vyjádřila, že v příštích letech hodlá své návrhy ohledně inkluze a speciálního školství zdokonalovat. Mělo by se tak například jednat o změny ohledně spolupráce škol s poradenskými zařízeními či úpravy v individuálním hodnocení žáků. Pedagogové mají také strach, jak bude probíhat výuka s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami mezi ostatními. Proto by se měla chystat doprovodná vyhláška o snížení počtu žáků ve třídě či studijní skupině a mnoho dalších drobných úprav.⁶¹

⁵⁸ Národní ústav pro vzdělávání [online]. Praha [cit. 2016-09-25]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/podpurna-opatreni>

⁵⁹ Národní ústav pro vzdělávání [online]. Praha [cit. 2016-09-25]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/podpurna-opatreni>

⁶⁰ Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy [online]. Praha [cit. 2016-09-25]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/>

⁶¹ ČERNÝ, Karel. *Kateřina Valachová – Rozhovor o změnách ve školství: „Kolem inkluze panuje spousta mýtů“*. The BUSINESS SOIRÉE. Praha: Consultia, a.s., 2016(4/5).

II. Praktická část

3 Vědecký výzkum

Druhá část mé bakalářské práce je praktická. Tematicky navazuje na teoretickou část a ukazuje výsledky provedeného výzkumu. V této části je stanoven výzkumný cíl a hypotézy. Následně je zde charakterizována zvolená výzkumná metoda, předvýzkum, výběr výzkumného vzorku a sběr dat. Na závěr jsou interpretována získaná data, statisticky ověřené hypotézy a celkové shrnutí výzkumného šetření.

3.1 Cíle výzkumu a stanovení hypotéz

Cílem mého výzkumu je zjistit zájem a volbu dalšího studia případně povolání žáků základních škol praktických na Mladoboleslavsku. Práce se zabývá především zásadní volbou, zda využít možnosti dalšího studia, případně jakého, nebo jít rovnou do zaměstnání. Zjišťuji také okrajově to, zda mohou rodiče toto rozhodnutí ovlivnit, případně zda rozhodnutí svých dětí podpoří.

Na začátku výzkumného šetření jsem si stanovila tři hypotézy, které jsem následně vyhodnotila pomocí dat z vyplněných dotazníků. Hypotézy jsou předpoklady či tvrzení ze zkoumané oblasti, které se snažíme výzkumem potvrdit či vyvrátit. Je to vztah mezi dvěma proměnnými a lze je empiricky ověřit.⁶²

H1 - Starší žáci volí po ukončení základní školy praktické spíše nástup do zaměstnání než další studium.

Předpokládám, že starší žáci praktických škol mají větší zájem o nástup do zaměstnání, protože další vzdělávání je pro ně více náročné než manuální zaměstnání, na která jsou v praktických školách připravováni.

H2 – Dívky mají větší zájem o studium maturitních oborů než chlapci.

Předpokládám, že o další studium v maturitních oborech se budou zajímat více dívky než chlapci, protože dívky v tomto věku vidí v dalším vzdělávání lepší možnost uplatnění na trhu práce, dle závěrů z porovnávání vzdělávacích systémů OECD ročenky Education at a Glance 2015.

⁶² GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno: Paido, 2000, 207 str. 134-135.

H3 – Mladší žáci se rozhodují o dalším studiu či povolání více podle vlivu a názoru rodičů než žáci starší.

Předpokládám, že žáci mladšího věku jsou ještě názorově více vázáni na své rodiče, a proto budou více ovlivněni jejich radou než žáci starší.

3.2 Charakteristika výzkumné metody

Pro získání výzkumných dat jsem si zvolila metodu kvantitativní, a to metodu dotazníkového šetření. Nástrojem byl dotazník vlastní konstrukce. Tato metoda je jednou z nejvíce využívaných, a to i proto, že dokáže shromáždit velké množství informací od mnoha lidí během krátkého časového intervalu.⁶³

Dotazník, který jsem vytvořila, se skládá z deseti otázek. Vzhledem k výzkumnému souboru, jsem se v otázkách snažila o srozumitelnost a stručnost. Dotazník je tvořen převážně formou uzavřených otázek. Dotazovaný může zaškrtnout vždy jen jednu odpověď. Jsou zde ale i dvě polouzavřené otázky a jedna otevřená, kde má dotazovaný možnost napsat svou odpověď zcela podle sebe. První dvě otázky zjišťují věk a pohlaví dotazovaných, jsou tedy zcela faktografické. Následující otázky až po otázku číslo osm se týkají právě volby mezi povoláním a dalším studiem, případně konkrétním oborem. Poslední dvě otázky jsou zaměřeny na rodinu žáka. Jestli je žákovo rozhodnutí ovlivněno názorem rodičů a jestli ho v jeho volbě podporují. Na začátek dotazníku jsem připojila stručné představení sebe a poděkování za čas strávený u vyplnění dotazníku.

3.3 Předvýzkum

Předvýzkum se provádí s malým počtem vybraných osob našeho cílového výběru. Je testem nástrojů, které ve výzkumu chceme použít. Cílem je otestovat srozumitelnost a jednoznačnost otázek.⁶⁴

Předvýzkum byl proveden v počtu dvaceti žáků školy praktické v Mladé Boleslavi. Hlavně z důvodu zjištění, zda jsou otázky srozumitelné, pochopitelné a jasné. Z výsledků bylo zjištěno, že je nutné některé otázky lépe zformulovat, neboť osm z dvaceti dotazníků muselo být kvůli špatnému vyplnění vyřazeno.

⁶³ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno: Paido, 2000. str. 99

⁶⁴ Tamtéž, str. 69

3.4 Výběr výzkumného souboru

Výběr výzkumného souboru byl zaměřen na žáky 2. stupně základních škol praktických na Mladoboleslavsku. Oslovila jsem tedy žáky 6. třídy až 9. třídy na základní škole praktické v Mladé Boleslavi a v Mnichově Hradišti. Výběr výzkumného souboru proběhl formou záměrného výběru. Celkem se podařilo získat 172 dotazníků, které vyplnilo skoro stejný počet chlapců i dívek. Po prozkoumání muselo být bohužel 25 dotazníků, pro nesprávné vyplnění vyřazeno. Celkem tedy zpracování údajů probíhalo se 147 vyplněnými dotazníky.

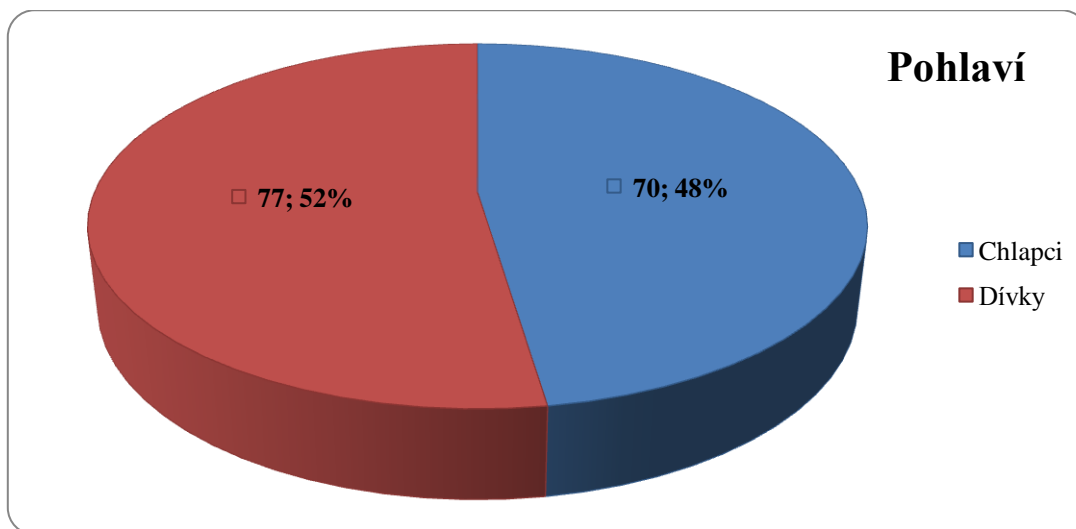
3.5 Sběr dat

Výzkum probíhal v průběhu září roku 2016. Pro výzkum jsem měla k dispozici 200 vytištěných dotazníků, které jsem předala vyučujícím ve školách. Dotazování tedy proběhlo tak, že dotazníky byly žákům rozdány na začátku, či na konci vyučovacích hodin. Vše ohledně otázek v dotaznících jsem předem vyučujícím vysvětlila, a ti předali informace žákům. Spolupráce se školami byla bezproblémová a dotazníky jsem měla během 14 dnů vyplněny.

3.6 Vyhodnocení výzkumného šetření

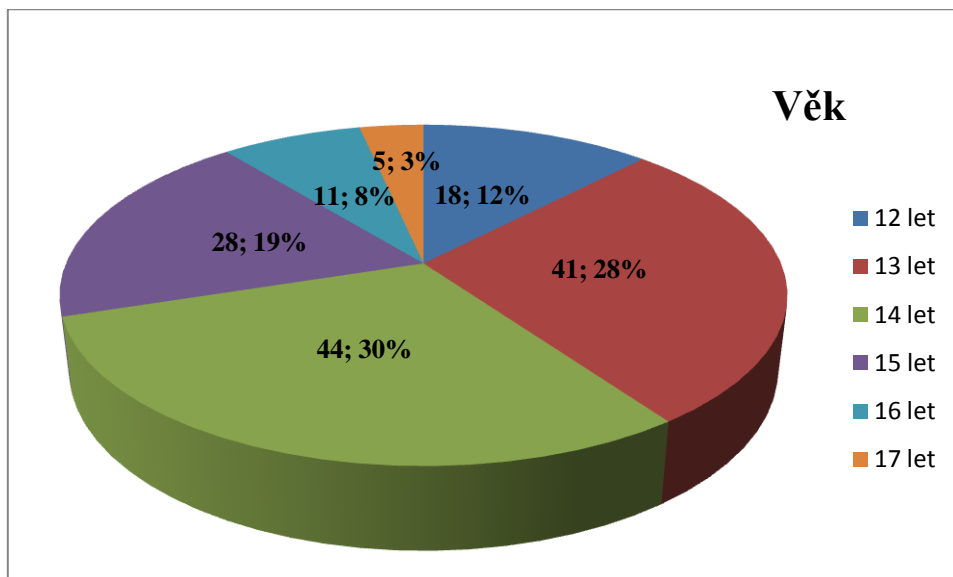
Ke každé otázce je zde vyobrazen graf s výsledky. Ke každému grafu je pak připojen stručný popis výsledků jednotlivých otázek z dotazníku. Vyhodnocení a grafy jsou tvořeny ze 147 dostupných a správně vyplněných dotazníků.

Graf č. 1: Pohlaví respondentů

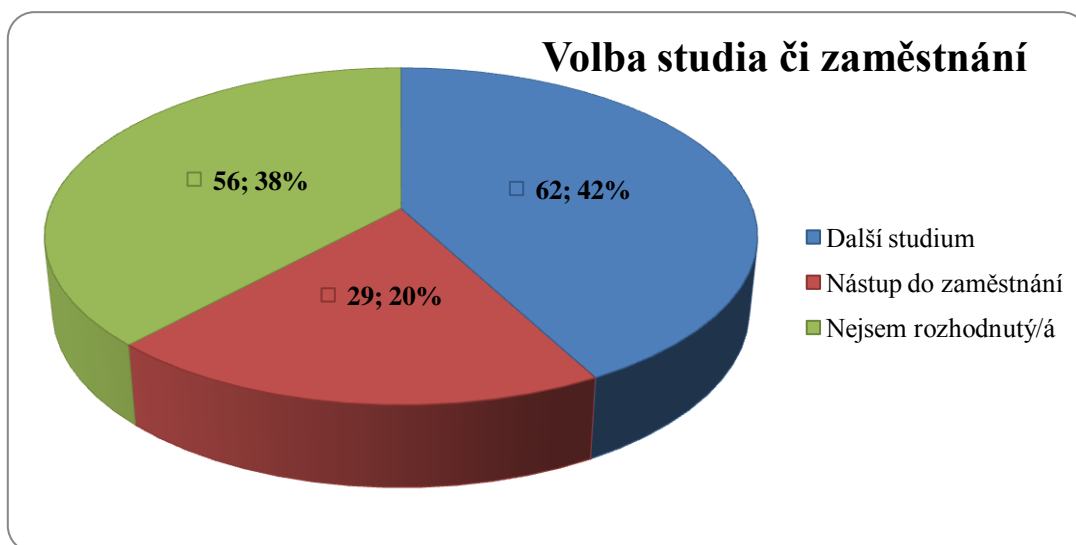
V prvním grafu lze zjistit zastoupení chlapců a dívek ve výzkumném souboru. Do výzkumu se zapojilo 77 dívek a 70 chlapců.

Graf č. 2: Věk respondentů

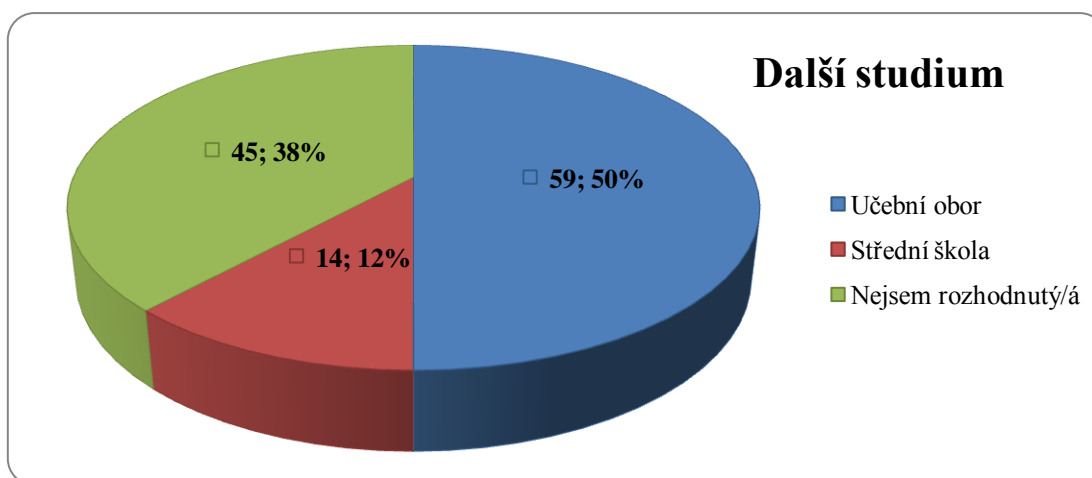
Druhá položka v dotazníku zjišťovala věk respondentů. Vzhledem k mému zaměření výzkumu na celý druhý stupeň základních škol praktických je zde patrné široké věkové rozpětí žáků. Věková hranice se zde pohybuje od 12 do 17 let. Nejvíce dotazníků vyplnili žáci ve věku 14 (31%) a 13 (28%) let. Dále se ve větším počtu zapojili žáci ve věku 15 let (19%). Nejmladší žáci ve věku 12 let zde jsou zastoupeni 18 žáky (12%). Naopak nejstarší žáci ve věku 16 (7%) a 17 (3%) let měli na výzkumném souboru nejmenší podíl. Žáci v jejich věku by již měli mít základní vzdělávání ukončeno. Dá se tedy říci, že tyto žáci trpí vyšším stupněm mentálního postižení, a to jim nedovoluje pokračovat v dalším vzdělávání. Ukončení základní školy praktické tak bývá v některých případech jejich nejvyšším dosaženým vzděláním. Proto je procento žáků v tomto věku nejnižší z celého počtu dotazovaných.

Graf č. 3: Volba dalšího studia či zaměstnání

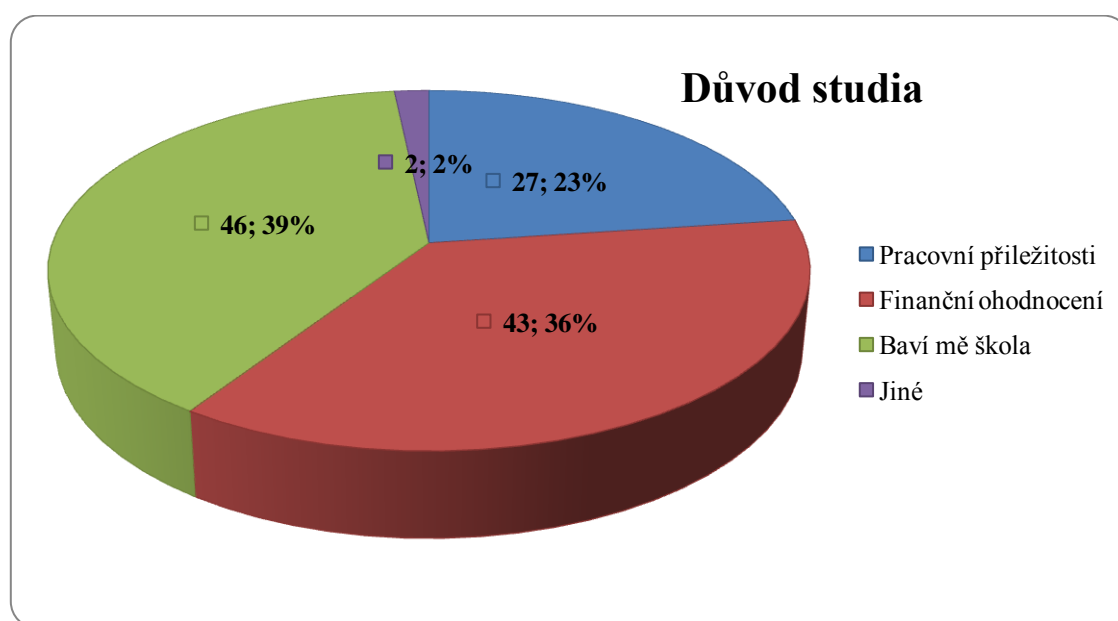
Třetí graf znázorňuje počty respondentů podle jejich volby po ukončení základní školy praktické. Nejvíce žáků z celkového počtu dotazovaných by chtělo využít možnosti dalšího studia a to v počtu 62 (42%), což je z mého pohledu velmi dobrý výsledek. Jelikož s dalším vzděláním budou mít tito žáci mnohem větší možnosti na trhu práce. Dalších 56 (38%) žáků dosud ještě není rozhodnuto, jaký bude jejich krok po ukončení základní školy praktické. Tento výsledek byl pro mě překvapující. Jelikož se jedná o žáky již druhého stupně školy, předpokládala jsem, že budou mít již určitou představu o svém pokračování po ukončení základní školní docházky. 29 (20%) žáků je již rozhodnuto, nastoupit po ukončení školní docházky rovnou do zaměstnání.

Graf č. 4: Volba dalšího studia

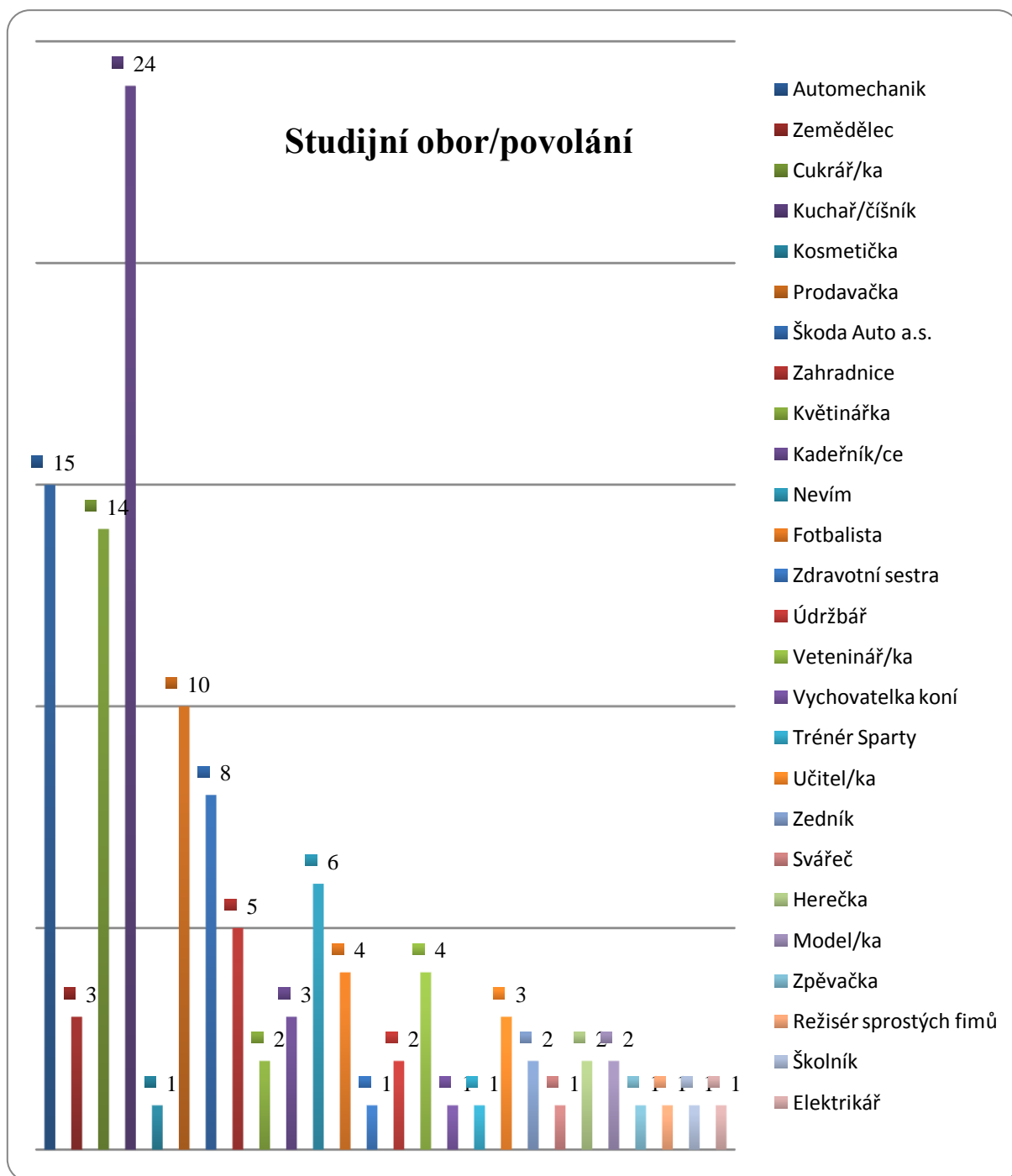
Čtvrtý graf nás seznámí s volbou dalšího studia žáků, kteří se rozhodli po ukončení školy praktické ještě dále studovat nebo nejsou ještě zcela rozhodnuti. 59 (50%) žáků si vybralo studovat učební obor. Tento výsledek není příliš překvapující, protože tito žáci jsou primárně na učební obory připravováni. Větší zastoupení v počtu 45 žáků (38%) je ještě stále nerozhodnuto, jaké bude jejich další studium. To je opět poměrně vysoké procento vzhledem k jejich věku a k blížícímu se ukončení základní školní docházky. Zato 14 (12%) žáků by po ukončení základní školní docházky chtělo začít studovat střední školu. Bohužel pokud se žák základní školy praktické na střední školu dostane, bývá to spíše výjimka.

Graf č. 5: Důvod žáků k dalšímu studiu

Tento graf nám ukazuje odpovědi 118 dotazovaných žáků, kteří odpověděli, že chtějí pokračovat ve studiu nebo nejsou ještě zcela rozhodnuti. Žáci měli možnost vybrat ze čtyř odpovědí. Nejvíce žáků v počtu 46 (39%) uvedlo, že je škola baví a proto by chtěli ve studiu pokračovat. Tento výsledek považuji za velmi dobrý, protože je to určitě jeden z ukazatelů, že základní školy praktické mají dobrý vliv na jejich žáky, a dávají jim tím větší šanci k uplatnitelnosti v životě. 43 (36%) žáků si svým dalším studiem snaží zajistit vyšší finanční ohodnocení. Žáci si chtějí své zaměstnání pečlivě vybírat, a proto si 27 (23%) žáků chce svým dalším studiem zvýšit možnosti pracovních nabídek a příležitostí, což je díky dalšímu studiu velmi pravděpodobné. Pouze 2 (2%) žáci zaškrtnli odpověď jiné, bohužel již nevypsali jaký jejich důvod je.

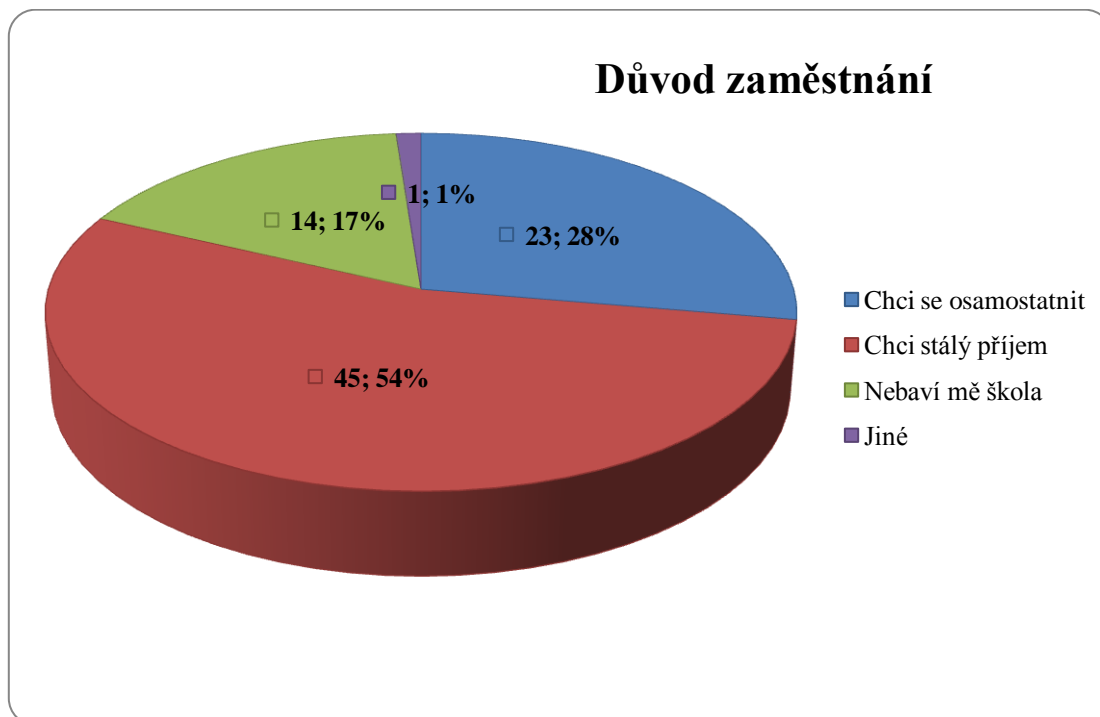
Graf č. 6: Výběr oboru

Tento graf znázorňuje výběr oboru či následného povolání žáků, kteří si zvolili další studium a těch, co nejsou ještě zcela rozhodnutí. Jak je možné z grafu zjistit, jsou to většinou učební obory, což je vzhledem k jejich prakticky zaměřené výuce pochopitelné. Nejvíce je zde zastoupen obor kuchař/číšník, který si vybralo 24 žáků. Další nejčetnější je pak automechanik (15 žáků), cukrář/ka (14 žáků), prodavač/ka (10 žáků), 8 žáků by chtělo studovat na učilišti ve firmě Škoda Auto a.s., 6 žáků zatím vůbec neví, který obor by chtěli

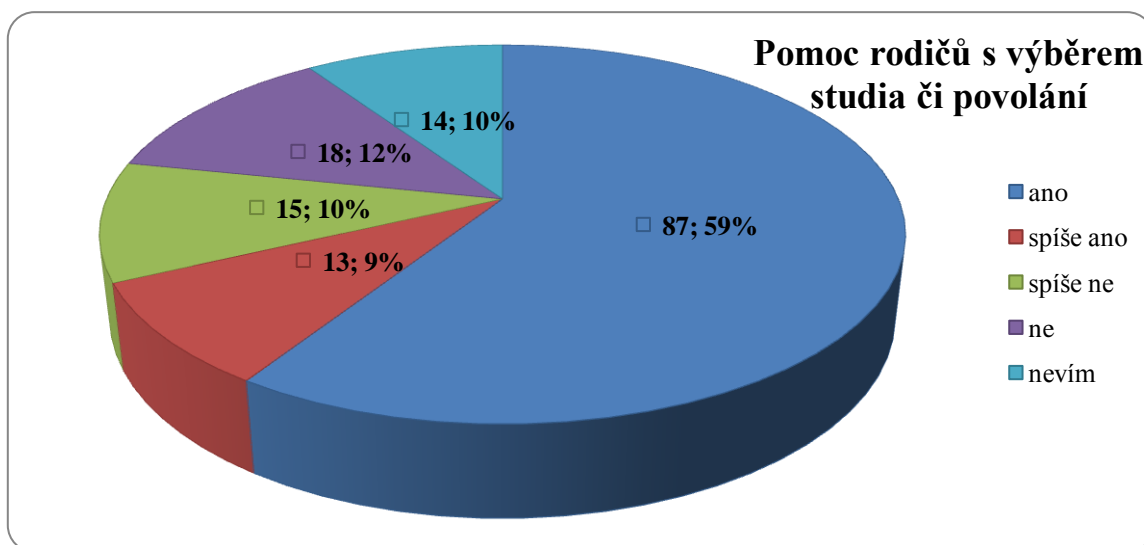
studovat, a 5 žáček projevilo zájem stát se zahradníci. Další obory už jsou zde zastoupeny pouze ve velmi nepatrných hodnotách. Odpovědi žáků mě v podstatě nepřekvapily, protože jsem již obeznámena s obory pro tento typ škol na Mladoboleslavsku a většina odpovědí se s touto nabídkou shodovala.

Graf č. 7: Důvod výběru zaměstnání ihned po ukončení základní školní docházky

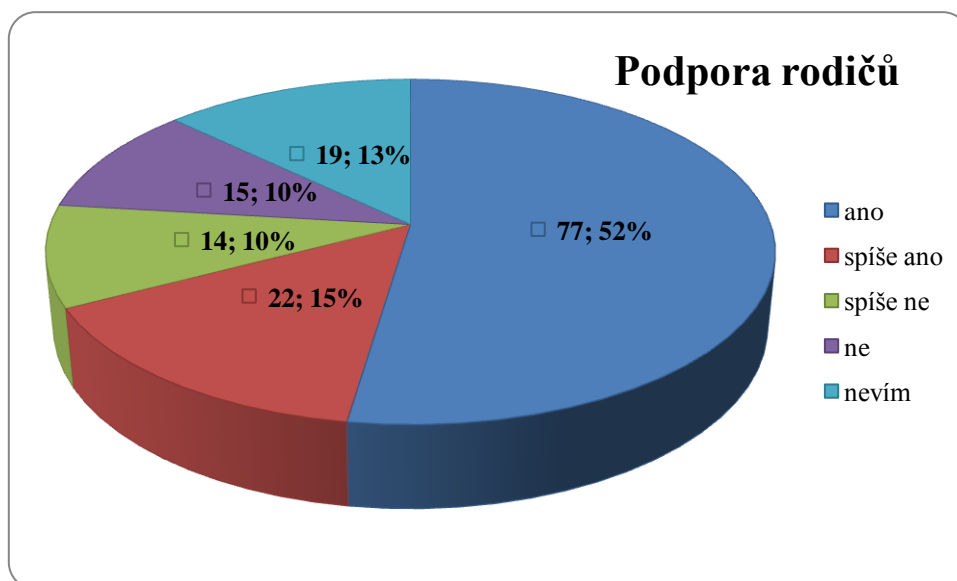
Z tohoto grafu se dozvídáme důvod 83 žáků, kteří si zvolili možnost zaměstnání ihned po ukončení základní školní docházky, nebo nejsou ještě rozhodnutí, co chtějí po ukončení školy dělat. Více jak polovina žáků (45,54%) odpověděla, že ihned po ukončení základní školy praktické chce mít jistý stálý finanční příjem. 23 žáků (28%) uvedlo důvod, že se chce osamostatnit od rodičů. Ostatní žáci (14, 17%) uvedli, že je prostě škola nebaví, a proto v ní nechtějí pokračovat. Pouze jeden žák uvedl jiný důvod. U těchto důvodu si žáci dle mého názoru ještě zcela neuvědomují, že pro ně bude velmi těžké najít zaměstnání bez jakýchkoliv dalších odborných znalostí. Základní škola praktická se je snaží připravit na reálný praktický život, ale ne na konkrétní zaměstnání, čehož dosáhnou právě dalším vzděláváním.

Graf č. 8: Pomoc rodičů s výběrem studia či povolání

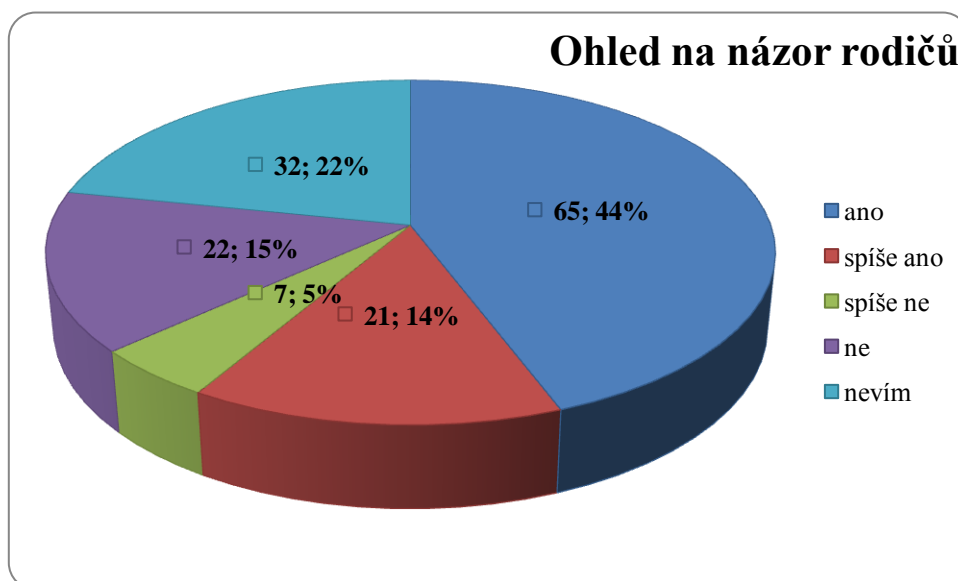
Osmý graf ukazuje, zda rodiče pomáhají žákům s volbou mezi studiem a povoláním, tedy jaký vliv mají na své děti. Velká většina žáků (87,59%) odpověděla, že se doma se svými rodiči s touto volbou radí a jednájí pod jejich vlivem. To je dle mého názoru velmi pozitivní výsledek výzkumu. Je tak možné vidět, že žáci ve velké většině vychází dobře se svými rodiči, kteří se zajímají o budoucnost jejich dětí a podporují je v jejich volbě. Druhou nejčastější odpovědí ač s velkým rozdílem (18,12%) bylo naopak to, že se děti rozhodují zcela podle sebe bez pomoci rodičů a jejich názoru. S téměř totožným výsledkem skončily odpovědi spíše ne (15,10%) a nevím (14, 10%). Nejméně častá odpověď (13,9%) byla možnost spíše ano, tedy že žáci spíše dávají na pomoc a názor svých rodičů. Dle mých získaných zkušeností a informací, pochází většina rodičů žáků (tím i žáci samotní) základních škol praktických na Mladoboleslavsku, z dysfunkčního prostředí. Jejich možnosti odhadu na zařazení dítěte do učebního oboru jsou tak omezené, proto tato rozhodnutí nakonec velmi ovlivní škola a žáci samotní.

Graf č. 9: Podpora rodičů v případě dalšího studia

Tento graf znázorňuje podporu rodičů žáků, kteří by se rozhodli pokračovat ve studiu. Opět je zde nejčetnější odpovědí ano (77,52%), tedy že rodiče by své děti podporovali ve všech směrech. Jak jsem se již zmínila, mnoho těchto rozhodnutí ovlivní škola v podobě výchovného poradce, a většina rodičů s jeho rozhodnutím souhlasí. Další četnou odpovědí je spíše ano (22,15%), což je také dobrý výsledek. Následuje odpověď nevím (19,13%), žáci si tedy nejsou jisti podporou svých rodičů, což by mohlo vypovídat o jisté nestabilitě v rodině a jejími členy stejně jako u následujících odpovědí, spíše ne (15) a ne (14), které jsou zde zastoupeny 10%.

Graf č. 10: Ohled na názor rodičů

Poslední graf nám ukazuje, zda si žák vybere další studium či povolání podle sebe i bez ohledu na názor svých rodičů. Ve většině zvítězila odpověď ano (65,44%), tedy že by se tito žáci nenechali ovlivnit názorem a přáním svých rodičů. 32 žáků (22%) odpovědělo, že v této situaci zatím neví, jak by reagovali. Podobný počet žáků pak zvolil odpovědi spíše ano (22,15%), tedy že by spíše volili bez ohledu na rodiče, a odpověď ne (21,14%), žáci by tak bez svých rodičů tuto volbu nerozhodli. Nejméně četnou odpovědí je spíše ne, což volilo 7 žáků (5%)

3.7 Statistické ověření hypotéz

K ověření hypotéz H1, H2 a H3 byla použita metoda chí-kvadrát testu nezávislosti v kontingenčních tabulkách. Všechna ověření byla prováděna na hladině významnosti 5 %.

H1 - Starší žáci volí po ukončení základní školy praktické spíše nástup do zaměstnání než další studium.

Empirické četnosti			
	Další studium	Povolání	Celkem
12 – 13 let	34	7	41
14 – 15 let	24	17	41
16 – 17 let	4	5	9
Celkem	62	29	

Teoretické četnosti			
	Další studium	Povolání	Celkem
12 – 13 let	27,934	13,066	41,00
14 – 15 let	27,934	13,066	41,00
16 – 17 let	6,132	2,868	9,00
Celkem	62,00	29,00	

$$H_0: P(X \cap Y) = P(X)P(Y)$$

$$H_1: P(X \cap Y) \neq P(X)P(Y)$$

r = řádky, s = sloupce

$$\text{Testové kritérium: } TK = \frac{\sum(\text{emp.} - \text{teor.})^2}{\text{teor.}} = 8,198$$

$$\text{Kritická hodnota: } KH = \chi_{1-\alpha}^2(r-1)(s-1) = 5,991$$

$$TK \geq KH$$

H_0 je zamítnuta, přijímáme alternativní hypotézu.

Hypotéza H1, starší žáci volí po ukončení základní školy praktické spíše nástup do zaměstnání než další studium, byla potvrzena.

H2 – Dívky mají větší zájem o studium maturitních oborů než chlapci.

Tato hypotéza byla testována na základě údajů získaných v otázkách č. 1 a č. 4.

Empirické četnosti			
	Chlapci	Dívky	Celkem
Učební obor	34	25	59
Střední škola	4	10	14
Nejsem rozhodnut/a	17	28	45
Celkem	55	63	

Empirické četnosti			
	Chlapci	Dívky	Celkem
Učební obor	27,500	31,500	59,00
Střední škola	6,525	7,475	14,00
Nejsem rozhodnut/a	20,975	24,025	45,00
Celkem	55,00	63,00	

$$H_0: P(X \cap Y) = P(X)P(Y)$$

$$H_1: P(X \cap Y) \neq P(X)P(Y)$$

r = řádky, s = sloupce

$$\text{Testové kritérium: } TK = \frac{\sum(\text{emp.} - \text{teor.})^2}{\text{teor.}} = 6,119$$

$$\text{Kritická hodnota: } KH = \chi^2_{1-\alpha}(r-1)(s-1) = 5,99$$

$$TK \geq KH$$

H_0 je zamítnuta, přijímáme alternativní hypotézu.

Hypotéza H2, dívky mají větší zájem o studium maturitních oborů než chlapci, byla potvrzena.

H3 – Mladší žáci rozhodují o dalším studiu či povolání více podle vlivu a názoru rodičů než žáci starší.

Tato hypotéza byla testována na základě údajů získaných v otázkách č. 2 a č. 8.

Empirické četnosti					
	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Celkem
12 - 15	54	13	11	12	90
14 - 17	23	9	3	3	38
Celkem	77	22	14	15	

Teoretické četnosti					
	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Celkem
12 - 15	54,141	15,469	9,844	10,547	90,00
14 - 17	22,859	6,531	4,156	4,453	38,00
Celkem	77,00	22,00	14,00	15,00	

$$H_0: P(X \cap Y) = P(X)P(Y)$$

$$H_1: P(X \cap Y) \neq P(X)P(Y)$$

r = řádky, s = sloupce

$$\text{Testové kritérium: } TK = \frac{\sum(\text{emp.} - \text{teor.})^2}{\text{teor.}} = 2,460$$

$$\text{Kritická hodnota: } KH = \chi^2_{1-\alpha}(r-1)(s-1) = 7,81$$

$$TK < KH$$

H_0 nelze zamítnout.

Hypotéza H3, mladší žáci rozhodují o dalším studiu či povolání více podle vlivu a názoru rodičů než žáci starší byla vyvrácena.

3.8 Závěr a interpretace výsledků výzkumu

Praktická část mé práce proběhla formou kvantitativního výzkumu. Hlavním cílem bylo zjistit volbu dalšího studia a tím následného povolání žáků základních škol praktických na Mladoboleslavsku. Z dotazníku bylo také možné zjistit, jaké konkrétní obory by si žáci přáli studovat, či jaké jsou jejich důvody k jejich rozhodnutí. Celkem bylo získáno a vyhodnoceno 147 použitelných dotazníků.

Při přípravě výzkumu byly stanoveny tři hypotézy. Po zpracování a vyhodnocení dat byly všechny tři hypotézy statisticky otestovány a to na hladině významnosti 5%. Hypotéza H1, starší žáci volí po ukončení základní školy praktické spíše nástup do zaměstnání než další studium, byla potvrzena. Hypotéza H2, dívky mají větší zájem o studium maturitních oborů než chlapci, byla potvrzena. Hypotéza H3, mladší žáci rozhodují o dalším studiu či povolání více podle vlivu a názoru rodičů než žáci starší byla vyvrácena.

Tři otázky v dotazníku se zaměřovaly na vliv a podporu rodiny ohledně volby následujícího kroku, po ukončení základní školní docházky. Velmi dobrým zjištěním bylo, že velké procento žáků má zastání a podporu v rodičích. Ovšem i přes to, že rodiče dle výsledků svým dětem s touto důležitou volbou pomáhají a radí se s nimi, velké procento žáků v poslední otázce odpovědělo, že by se finálně rozhodlo pouze dle svého názoru bez ohledu na názor rodičů. I to můžeme brát jako pozitivní výsledek výzkumu. Je dobře, že se žáci radí o takto zásadních věcech se svými rodiči, ale nenechají se jimi příliš ovlivnit.

Po zhodnocení dat bylo zajímavé zjistit, jaké konkrétní obory či zaměstnání by si žáci základních škol praktických představovali. I přes to, že se jednalo o žáky druhého stupně, tedy žáky již věkově starší, byly některé odpovědi velmi překvapující. Ve většině se zde

objevovala manuální zaměstnání, která jsou ale pro společnost velmi potřebná. Ve vyhodnocení se projevila i přítomnost a vliv firmy Škoda Auto a.s. v Mladé Boleslavi. Mezi častými odpověďmi na povolání či obor byl totiž uveden automechanik a také přímo Škoda Auto a.s.. Hojně se zde objevovala také odpověď kuchař/ číšník, cukrář/ka, a prodavač/ka. Všechny tyto obory jsou pro žáky velmi dobře dostupné, a na některých školách jsou uzpůsobeny přímo pro žáky základních škol praktických. Je tedy potěšující vědět, že většina žáků má jasnou a reálnou představu kam by měl jejich život směřovat, byť mají malá znevýhodnění v podobě určitého mentálního postižení.

4 Analýza dokumentu

Tato část je zaměřena na možnosti dalšího studia a následného povolání žáků základních škol praktických na Mladoboleslavsku. Pomocí metody analýzy dokumentu jsem zkoumala brožury a letáčky jednotlivých škol, které jsou zaměřeny přímo na žáky ze škol praktických. Jedná se převážně o odborná učiliště přímo v Mladé Boleslavi a okolí s pestrou nabídkou oborů. Chtěla bych se zaměřit nejen na dané obory ale i na vizuální podání letáčků a brožur, kterými školy lákají své studenty.

Dokument č. 1

První a velmi navštěvovanou školou přímo v Mladé Boleslavi je Střední odborné učiliště Škoda Auto. Brožura je laděna pouze v oficiálních barvách firmy (zelená, bílá). Avšak na první pohled může zaujmout na přední straně známým logem a velkým obrázkem auta od firmy Škoda Auto a.s.. Celá brožura je proložena obrázky k jednotlivým tématům. Na následujících stranách je krátce představena firma Škoda Auto, její zázemí a nabízené obory. Žák má možnost výběru mezi čtyřletými a tříletými studijními obory. Obory zakončené maturitní zkouškou jsou mechanik seřizovač, mechanik elektronik a mechanik strojů a zařízení. Tříletých oborů je na výběr více například nástrojař, zámečnick, lakýrník, automechanik, autoelektrikář apod. Je zde zdůrazněno, že na obory jsou přijímáni chlapci ale samozřejmě i děvčata. Dále je zde popsána moderní technologie, kterou firma disponuje a kterou mohou žáci využívat. Benefity jsou také důležitou součástí studia ve firmě Škoda Auto a.s., a jsou proto popsány na dalších stranách brožury. Jedná se například o bydlení a stravování, pracovní oblečení a pomůcky pro žáky zdarma, možnost sportování, využití sauny a trávení volného času přímo v soukromých prostorách firmy anebo odměňování žáků. Důraz je zde kladen také na mezinárodní kontakty firmy a tudíž možnost práce v zahraničí. Celkově

je brožura velmi užitečná, a jsou v ní obsaženy všechny informace, které mohou uchazeče zajímat.

Dokument č. 2

Druhým dokumentem je brožura soukromé střední školy Maja, s.r.o. v Mladé Boleslavi. Styl brožury je laděn do různých barev a tak na první pohled uchazeče zaujme. Na přední straně je logo školy a také obory, které je zde možné studovat. Po rozložení brožury jsou zde jednotlivě popsány všechny dostupné obory a samozřejmě vyzdviženy jejich plusy. Škola nabízí čtyřleté obory jako hotelnictví a turismus, kosmetické služby a předškolní a mimoškolní pedagogika, ty tříleté jsou pak kadeřník a kominík. Na poslední straně je ještě několik informací o aktivitách školy ve formě exkurzí, stáží či zahraničních programů. Negativem školy pro žáky škol praktických je bohužel školné, které je nutné za vybrané studium uhradit. Celkově je brožura poměrně výstižná. Jsou zde všechny potřebné informace pro potenciální uchazeče, a dokáže zaujmout i svým vzhledem.

Dokument č. 3

Následující, velmi oblíbenou školou je střední odborné učiliště Hubálov. Brožura školy je velmi zajímavá. V podstatě je jednobarevná s různými odstíny hnědé barvy, ale je zde mnoho ukázkových fotek k jednotlivým oborům, ale i z prostředí školy. Brožura je zaměřena pouze na obory, z kterých si mohou žáci vybírat. Jsou to pouze tříleté obory s výučním listem. Jedná se o obory opravář zemědělských strojů, mechanik opravář motorových vozidel, instalatér, strojní mechanik a obecný obor opravářské práce. Jsou to obory zaměřené převážně na chlapce, ale mohou se hlásit i děvčata pokud projeví zájem. Chybí zde více informací o škole jako ubytování, stravování, aktivity a podobně. Ale jinak je celkově brožura hezky zpracována a pro více informací je zde uvedena internetová adresa školy.

Dokument č. 4

Tento dokument je soubor tří jednotlivých letáčků Střední odborné školy a Středního odborného učiliště Horky nad Jizerou. Na každém letáčku je uveden jeden obor a každý má jinou barvu. Jsou to tříleté učební obory ukončené závěrečnou zkouškou. Jedná se o obory zemědělec – farmář, kuchař – číšník a zahradník. Letáčky jsou jednoduše vytvořené, strohé a bez obrázků oproti předchozím brožurám. Je zde název daného oboru, na co je zaměřen, uplatnění absolventa a detailnější popis studia a aktivit v oboru. Na druhé straně všech letáčků jsou uvedeny body, proč by si žáci měli vybrat studium právě na této škole. Je zde i adresa

školy a malá mapka města. Celkově jsou informace na letáčcích dostačující, o konkrétních oborech i o škole, jen vizuálně nejsou příliš zajímavé.

Dokument č. 5

V pátém dokumentu se dozvídáme informace o odborném učilišti Kanina. Oproti předchozím dokumentům je tento letáček formátu A4. Je vytvořen pouze černobíle jen s barevným logem školy. Na rozdíl od ostatních dokumentů je tento také první, který přímo v letáčku oslovuje rodiče a uchazeče a neuvádí jen informace. Poté následuje krátké představení školy a obory, což jsou zahradnické práce, stravovací a ubytovací služby a také pečovatelské služby. Dále jsou uvedeny zájmové aktivity a informace o dnech otevřených dveří školy. Druhá strana je prázdná. Letáček by celkově mohl obsahovat více informací o nabízených oborech a upravit formu letáku. Na první pohled působí jako pouhé strohé sdělení.

ZÁVĚR

Název této bakalářské práce je Volba a možnosti povolání žáků 2. stupně základních škol praktických na Mladoboleslavsku. Cílem práce bylo informovat o speciální pedagogice, žácích základních škol praktických, jejich výuce a následně pak o výběru dalšího stupně vzdělávání či povolání. Práce je složena ze dvou částí. První je část informativní, teoretická a následuje část druhá, praktická.

Důvod proč jsem si vybrala toto téma, je situace, která se v současné době v této oblasti řeší. Na plánované změny ve speciálním školství existuje mnoho názorů. Odborníci v oboru a ti, kteří se v problematice orientují, jsou rozhodně proti změnám a celé inkluzi. Učitelé klasických základních škol, nejsou zcela obeznámeni s problémy speciální pedagogiky, a proto jsou v názorech nejistí a neví, co mají vlastně od změn očekávat. Jsou zde ale i pozitivní názory, jež celý proces podporují.

Mým cílem je v této práci poukázat na to, kdo jsou žáci základních škol praktických, jaké mají na těchto školách podmínky a hlavně proč jsou vedeni tímto směrem vzdělávání. Dále má tato práce ukázat uplatnitelnost žáků po ukončení základní školní docházky. Díky přizpůsobeným prostorům, chování pedagogů a výuce jsou žáci následně schopni zapojit se do normálního života. Většina z nich se dle výsledků mého výzkumu chystá dále studovat. Jsou to převážně učební obory, které jsou opět přizpůsobeny schopnostem těchto žáků. Díky individuálnímu přístupu, mají žáci možnost učivo lépe vnímat a tak si ho i po určitém čase vštípit a zapamatovat.

Teoretická část je rozdělena na dvě rozsáhlé kapitoly. Praktická část je věnována vlastnímu výzkumu. Tento výzkum byl proveden metodou dotazování s nástrojem dotazník vlastní konstrukce. Tato metoda byla použita při zkoumání volby povolání žáků základních škol praktických na Mladoboleslavsku. Všechna obdržená data byla přehledně zpracována do grafů a tabulek. Následně byla data porovnána s předem stanovenými výzkumnými otázkami a vyhodnoceny závěry výzkumu. Abych ovšem dostála celému názvu své práce, bylo třeba zkoumat i možnosti povolání těchto žáků. Proto jsem využila metody analýzy dokumentu a zhodnotila tak brožury, letáky a obecné informace o možnostech dalšího vzdělávání či následného povolání žáků.

Výsledky výzkumu víceméně potvrdily má očekávání a potvrdily se tak dva ze tří předem stanovených výzkumných předpokladů. Potěšujícím výsledkem výzkumu je i to, že většina žáků po ukončení základní školy praktické, má zájem o další studium. I přes to, že většina z nich nemá takové znalosti, aby mohli studovat střední školu, mají mnoho

zajímavých možností učebních oborů a kurzů, které jim mohou pomoci k dobrému zaměstnání.

Zpracování tohoto tématu pro mě znamenalo věnovat se mu více do hloubky a dozvědět se tak mnoho nových informací. Tématu jsem se snažila opravdu porozumět co nejvíce, a proto jsem se pokusila i o osobní setkání a zkušenosti s žáky a pracovníky těchto škol v rámci školní praxe, ale i během několika akcí, na které jsem byla přizvána. Byla to velmi cenná zkušenost nejen pro můj studijní život ale pro ten osobní.

Doufám, že by tato práce mohla osvětlit některé důvody, proč se tolik odborníků z oblasti speciální pedagogiky ohrazuje proti připravované inkluzi. Systém praktických a speciálních škol je rozvinutý a doteď i velmi dobře fungující. Pokud se inkluzi podaří prosadit v plném rozsahu, myslím si, že se následky dotknou celého školství v České Republice.

POUŽITÁ LITERATURA

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-014-0.

KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Praha: Grada, 2006. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-1110-9.

Kronika Zvláštní školy internátní v Mladé Boleslavi

Kronika Zvláštní školy v Mnichově Hradišti

Kronika Zvláštní školy v Benátkách nad Jizerou

KUCHARSKÁ, Anna. *Školní speciální pedagog*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0497-8.

LUDVÍK, František. *Dějiny defektologie: (Historický nárys péče o mládež vyžadující veřejné ochrany a pomoci) : Určeno pro posluchače fakulty defektologie*. Praha: SPN, 1956. Učební texty vysokých škol.

MATĚJČEK, Zdeněk a Jarmila KLÉGROVÁ. *Praxe dětského psychologického poradenství*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0000-0.

PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2006, 404 s. ISBN 80-7315-120-0.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8772-8.

SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 160 s. ISBN 978-80-247-1733-3.

ŠVARCOVÁ-SLABINOVÁ, Iva. *Mentální retardace: vzdělávání, výchova, sociální péče*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 178 s. ISBN 80-7178-506-7.

VALENTA, Milan a Olga KREJČÍŘOVÁ. *Psychopedie: kapitoly z didaktiky mentálně retardovaných*. Olomouc: Netopejř, 1997. ISBN 80-902-0579-8.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. I. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

VOJTOVÁ, Věra. *Kapitoly z etopedie I. 2.*, přeprac. a rozš. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4573-6.

ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení*. Praha: Portál, 1994. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-717-8038-3.

POUŽITÉ INTERNETOVÉ ZDROJE

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy [online]. Praha [cit. 2016-09-25]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/>

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy [online]. Praha [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>

Střední škola, Základní škola, Mateřská škola, Dětský domov a Speciálně pedagogické centrum Mladá Boleslav, příspěvková organizace [online]. Mladá Boleslav [cit. 2016-09-25]. Dostupné z: <http://www.skolanacelne.cz/>

3. ZŠ Mnichovo Hradiště [online]. Mnichovo Hradiště [cit. 2016-09-25]. Dostupné z: <http://www.3zsmh.cz/>

Základní škola, Benátky nad Jizerou, 17. listopadu 493 [online]. Benátky nad Jizerou [cit. 2016-09-25]. Dostupné z: <http://zsbenatky.webnode.cz/charakteristika-skoly/>

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy [online]. Praha [cit. 2016-09-25]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/specialni-vzdelavani>

Národní ústav pro vzdělávání [online]. Praha [cit. 2016-09-25]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/podpurna-opatreni>

ČERNÝ, Karel. *Kateřina Valachová – Rozhovor o změnách ve školství: „Kolem inkluze panuje spousta mýtů“*. The BUSINESS SOIRÉE. Praha: Consultia, a.s., 2016(4/5). ISSN 2336-7296.

PŘÍLOHY

Příloha A Dotazník: Volba povolání žáků 2. stupně praktických škol základních na Mladoboleslavsku

Příloha A Dotazník: Volba povolání žáků 2. stupně praktických škol základních na Mladoboleslavsku

Dotazník

Ahoj, jsem studentkou třetího ročníku humanitních studií, Fakulty filozofické, Univerzity Pardubice. Ráda bych tě poprosila o vyplnění mého dotazníku. Tento dotazník je anonymní a zabere jen chvíli tvého času. Dále tě chci poprosit o pravdivé vyplnění tohoto dotazníku. Předem děkuji za tvůj čas.

1) Jsi chlapec nebo dívka?

- a) chlapec
- b) dívka

2) Jaký je tvůj věk?

Uveď:

3) Po dokončení studia na základní škole praktické budeš mít zájem o:

- a) další studium
- b) nástup do zaměstnání
- c) nejsem ještě rozhodnut/á

4) Pokud máš zájem o další studium, jedná se o:

- a) učební obor
- b) střední školu
- c) nejsem ještě rozhodnut/á

5) Pokud máš zájem o další studium, jaký je tvůj důvod?

- a) budu mít možnost více pracovních příležitostí
- b) v budoucnu budu mít vyšší finanční ohodnocení (plat)
- c) baví mě chodit do školy
- d) jiné, uveď:.....

6) Pokud máš zájem o další studium, jaké zaměření (obor) by tě zajímalo?

Uved':.....

7) Pokud nemáš zájem o další studium ale o zaměstnání, jaký je tvůj důvod?

- a) chci se osamostatnit od rodičů
- b) chci stálý příjem (peníze)
- c) nebaví mě škola
- d) jiné, uved'.....

8) Pomáhají ti při volbě mezi studiem či povoláním rodiče?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne
- e) nevím

9) Budou tě rodiče podporovat v dalším studiu po ukončení základní školy (např. finančně, psychicky apod.)?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne
- e) nevím

10) Zvolil/a by sis studijní obor či povolání bez ohledu na názor rodičů?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne
- e) nevím